

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2022

Aleš Otava

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Vliv industrializace druhé poloviny 19. století na vývoj obce Strančice
(Praha – východ)

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Aleš Otava**
Osobní číslo: **H18054**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny**
Téma práce: **Vliv industrializace druhé poloviny 19. století na vývoj obce Strančice (Praha-východ)**
Zadávací katedra: **Ústav historických věd**

Zásady pro vypracování

Student provede analýzu stavebního, demografického a společensko-ekonomického vývoje zadané lokality od poloviny 19. do počátku 20. století. Důraz bude položen na vliv rozvoje průmyslové výroby v nejbližším okolí, a to i v souvislosti s výstavbou železniční trati. Vlastní výzkum bude založen na původních pramenných zdrojích (Archiv obce Strančice, Velkostatek Předboř, farní archiv, pozemkové knihy, katastrální prameny, dobový tisk). Identifikuje nejvýznamnější impulsy, které ovlivnily vývoj obce ve sledovaném období a formou dílčí sondy detailněji zpracuje vybraný historický jev.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

M. Hlavačka a kol., České země v 19. století I-II, Praha 2014

M. Vysloužilová (ed.), 600 let obce Strančice, Praha 2004

Velké dějiny Zemí koruny české XI/1-2

Vedoucí bakalářské práce:

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. března 2020

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. března 2021

---

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.

děkan

---

doc. Mgr. Pavel Marek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2020

Prohlášení autora

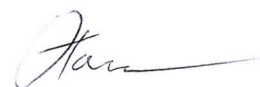
Prohlašuji:

Práci s názvem Vliv industrializace druhé poloviny 19. století na vývoj obce Strančice (Praha – východ) jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 14. 6. 2022

Aleš Otava, v. r.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce, prof. PhDr. Petru Vorlovi, CSc. za cenné rady, pomoc a ochotu, díky kterým bylo možno tuto práci dokončit. Chtěl bych poděkovat i mé partnerce Hance, která mi byla po dobu studia a tvorby tohoto odborného textu oporou. Poslední upřímné poděkování patří i celé mé rodině, která mi v průběhu let výrazně dopomohla k tomu, abych mohl žít svůj vysokoškolský sen v Pardubicích.

Název

Vliv industrializace druhé poloviny 19. století na vývoj obce Strančice (Praha – východ)

Anotace

Bakalářské práce se zaměřuje na industrializaci obce Strančice především v podobě rozvoje železniční trati. S obdobím industrializace a stavbou železniční trati ve druhé polovině 19. století úzce souvisela činnost rodiny Ringhofferů, jejíž vliv na Strančice a jejich okolí práce též popisuje. Toto bádání je zároveň úzce spjato s osobním příběhem jednoho z místních obyvatel, který zemřel roku 1894 při nešťastném incidentu, který tohoto protagonistu nepřímo propojuje jak s vlivnou baronskou rodinou, tak i se samotnou industrializací.

Klíčová slova

Strančice, industrializace, Ringhoffer, železnice, 19. století

Title

The Industrialization of the Second Half of the 19th Century and Its Impact on Development of the Strančice Village (Prague – East)

Annotation

The bachelor thesis focuses on the era of industrialization in the village of Strančice, especially with regards to the railway construction. Activities of the Ringhoffer family in Strančice and its neighbourhood are closely connected to the industrialization and the railway construction and as such are also described in this thesis. The research done within the bachelor thesis relates also to one of the local inhabitants, who died in an unfortunate incident in 1894. The incident indirectly links this person with the influential noble family and the industrialization era itself.

Keywords

Strančice, industrialization era, Ringhoffer, railways, 19th century

OBSAH

ÚVOD	8
1. Stručná charakteristika 2. poloviny 19. století s ohledem na industrializaci	10
2. Historie Strančic do konce 2. poloviny 19. století	13
2.1. Kronikářská činnost v obci Strančice	13
2.2. Stručná historie obce	13
3. Role rodu Ringhofferů ve Velkých Popovicích a jejich okolí	19
3.1. Měď coby základ rodinného podnikání Ringhofferů	19
3.2. Působení Františka II. Ringhoffera v Kamenici a v blízkém okolí	21
3.3. Velkopopovický rozmach	24
3.4. Vliv rozvoje železnice na industrializaci obce Strančice	25
4. Josef Bašta	32
5. Smrt Josefa Bašty (incident ve Strančicích – Všechromech)	35
5.1. Všechromské události v dobovém tisku	35
5.2. Události roku 1894 skrze svědectví snachy Josefa Bašty	38
5.3. Strančice a jejich zapojení do případu	39
5.4. Zaopatření pozůstalých baronskou rodinou Ringhofferových	40
ZÁVĚR	43
POUŽITÉ ZDROJE	47
SEZNAM OBRÁZKŮ	51
PŘÍLOHY	52

ÚVOD

Nápad ke zpracování tématu této bakalářské práce jsem dostal po vyslyšení nahrávky z audiokazety, na níž je zachycena výpověď paní Marie Baštové, rozené Hubínkové. Ta na záznamu vypráví nejen o zážitcích ze svého života, ale i o muži, který bude v textu této práce několikrát zmiňován. Její tchán, Josef Bašta, byl totiž v roce 1894 nešťastně zastřelen v obci Všechnomy, dodnes spadající pod Strančice, kde žila i již zmíněná Marie Baštová. Smrt tchána za nejasných okolností, které jsem se v rámci této práce snažil též přiblížit, souvisela nepřímo i s baronskou rodinnou Ringhofferů, která je se strančickou obcí často spojována. Jméno „Ringhoffer“ totiž bylo totiž jedním z nejčastěji figurujících v případě střetu rolníků a četníků, kteří do Všechnom dorazili z Prahy. Písemná hrozba smrti rodině Ringhofferových ze strany anonymního odesílatele, nešťastná souhra okolností a samotné zabití Josefa Bašty je stále velkým, byť dnes již spíše zapomenutým, tématem. Není náhodou, že tento incident byl zapsán do kroniky obce Všechnomy, ale zároveň byl zmiňován v dobovém tisku, dokonce i na titulní stránce. Příběh o nešťastném incidentu, který vyvrcholil smrtí rolníka Josefa Bašty 27. září 1894, se dodnes orálně předává následujícím generacím. Lze si tak uvědomit, že tento rodinný příslušník je dodnes důležitou postavou pro popis společnosti v období industrializace.

Období industrializace, v níž se i zmíněný příběh Josefa Bašty objevuje, obec Strančice nedaleko Benešova u Prahy, značně zasáhlo. Svou významnou roli sehrála železnice, která zde byla zavedena, a stala se tak součástí trati císaře Františka Josefa I. Železniční doprava přinesla nové způsoby přepravy materiálu, ale zároveň i osob z důvodu pracovních povinností či za volnočasovým cestováním.

Tuto bakalářskou práci jsem rozdělil do několika kapitol, kterými bych rád nastínil chod událostí spojujících obec Strančice, industrializaci a samotný příběh jednoho z mnohých účastníků tehdejších dějinných událostí. V první kapitole bych tak rád popsal období 19. století a samotné industrializace, která proměnila nejen životy tehdejších lidí, ale rovněž i krajinu, v níž žili. Druhá kapitola má za cíl přiblížit historii obce Strančice, která je skrze vyprávění či kroniční zápisy předávána novým generacím. Pro historii Strančic je důležité podnikání a rovněž i existence železniční tratě. Ta se stane pomyslným mostem mezi druhou a třetí kapitolou, v níž je dbáno právě na dráhu a rodinu, bez níž by ve Strančicích vlaky, dokonce i v některých případech převážejících císaře Františka Josefa I., sotva mohly projet – baronskou rodinu Ringhofferů. Rozvoj zdejší železnice, společně s měďárnou v Kamenici nedaleko Strančic a pivovarem ve Velkých Popovicích, je jistě významným důvodem,

proč baronskou rodinu zmínit v tomto odborném vyprávění. Propojením těchto několika bodů vzniká nešťastný příběh posledního aktéra zmíněného v mé bakalářské práci – Josefa Bašty. Jeho osud je zaznamenán v posledních dvou kapitolách této práce, a díky němu je tak možno poodhalit detaily života ve Strančicích a Všechromech v září roku 1894.

Přál bych si, aby tato bakalářská práce přinesla nový poznatek ke studiu dějin 19. století v českých zemích, ale také podrobnější zpracování rodinné historie pro žijící potomky Josefa Bašty, konkrétně paní Hanu Skopalovou a rovněž i její dceru. Věřím, že právě tímto záměrem získává tato bakalářská práce určitou přidanou hodnotu, se kterou jsem přistupoval k její samotné tvorbě.

1. Stručná charakteristika 2. poloviny 19. století s ohledem na industrializaci

Dějiny 2. poloviny 19. století jsou klíčové pro člověka doby dnešní. Významné technologické pokroky postupně napomohly k jednoduššímu způsobu cestování za zaměstnáním, a tedy za zdrojem své obživy, zároveň však postupem času umožnily i nárůst volnočasových cest. Díky železničnímu rozvoji se tak významně uspíšila nejen industrializace, ale i migrace obyvatel z venkova do měst, což je jev, který je dnes označován pojmem urbanizace¹. Ta se v českých zemích výrazně projevovala kromě severu Čech a severu Moravy i v Praze a jejím nejbližším sousedství².

Industrializace, jejíž prvky můžeme sledovat i v dnešní době, se tedy nevyznačovala jen průmyslovým rozvojem, ale též změnami v sociální sféře. Typickým jevem je tak například přeměna společnosti, ve které do té doby převažovalo zemědělsky činné obyvatelstvo, na obyvatelstvo městské působící v průmyslu a sektoru služeb, tedy takzvané terciární sféře³.

Ve stejném období zároveň došlo k rozvoji liberální kapitalistické ekonomiky, jejíž základy můžeme datovat do 50. let 19. století. Tehdejší politické zřízení se snažilo pomocí reforem vyjít vstříc potřebám podnikatelů, těm však stále byla upřena možnost podílet se na politice. Záhy, po necelé dekádě, však bylo zřejmé, že tento systém nestačí a vyspělá ekonomika ke svému úspěšnému rozvoji nutně potřebuje institucionální infrastrukturu⁴.

Právě bez zmíněného podnikatelského kapitálu by nemohlo dojít k tak masivnímu rozvoji moderní strojové velkovýroby, jednoho z hlavních rysů celé průmyslové revoluce. Ačkoliv Habsburská monarchie jako celek za ostatními státy kontinentu na základě porovnání podle výkonu parních strojů zaostávala, české země si naopak vedly velice dobře⁵. V rámci Evropy patřily mezi ty významné pyšníci se výjimečným ekonomickým postavením⁶, a to i přesto, že průmyslová revoluce v monarchii nastoupila s mírným zpožděním oproti zemím západní Evropy⁷.

---

¹ HLAVAČKA, Milan a kol. *České země v 19. století II*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2014, s. 149. ISBN 978-80-7286-218-4

² Tamtéž, str. 160.

³ BOROVIČKA, Michael, Jiří KAŠE, Jan P. KUČERA a Pavel BĚLINA. *Velké dějiny země koruny české: svazek XII.a 1860 – 1890*. 1. vydání Praha a Litomyšl: Paseka, 2012, s. 399. ISBN 978-80-7432-181-8.

⁴ Tamtéž, str. 394.

⁵ Tamtéž, str. 395-396.

⁶ Tamtéž, str. 398.

⁷ Tamtéž, str. 399.

Jedním z klíčových projevů takzvané industrializace, který je pro 19. století tolik důležitý, je bezesporu rozvoj železnice. Nový způsob dopravy byl natolik zásadní, že železniční síť vznikala velmi rychle. V roce 1875 tak v českých zemích vznikla síť o délce 3 809 kilometrů. Posledních pět let bylo velmi úspěšných (1870 – 1875), jelikož v tomto období bylo postaveno 1 725 kilometrů z kompletního rozvoje železničních tratí v období let 1850 až 1875. Železnice nebyla pro české země výhodná pouze z hlediska cestování, ať už volnočasového či za zaměstnáním, avšak i pro chod některých podniků. Příkladem může být pivovar v dnešních Velkých Popovicích, patřící v období industrializace rodině Ringhofferů⁸, který byl založen těsně před počátkem éry, kterou nazýváme druhou průmyslovou revolucí. Ta se datuje od 80. let 19. století až do 20. až 30. let 20. století⁹. Počátek 70. let, kdy byl založen i nový velkopopovický pivovar¹⁰, se vyznačoval právě zakládáním velkého počtu nových firem. Tento trend a období je známo též pod názvem „gründerství“¹¹. Pivovarnictví spolu s cukrovarnictvím patřilo k těm částem potravinářského průmyslu, které se v českých zemích prosadily nejvíce díky své relativně nižší náročnosti na kapitál a jeho rychlejšímu obratu¹². Pro snazší zásobení již zmíněného pivovaru a odbyt vyrobeného piva, vybudovali následně Ringhofferové v roce 1903 železniční vlečku vedoucí ze Strančic do samotného pivovaru¹³. Shodou náhod se jedna z továren vyrábějících vagony a technologie pro sladovny¹⁴ nacházela na pražském Smíchově¹⁵ a byla též ve vlastnictví Ringhofferů, patřících mezi baronské rodiny významné pro české dějiny 2. poloviny 19. století. Právě šlechta totiž v 60. a 70. letech 19. století uplatňovala svůj kapitál v podnikání a dalším investování. Pivovarnictví bylo jedním z oborů, kde podnikání šlechty bylo typické. V daném období kupříkladu patřilo aristokracii 60 % podniků působících v agrárním odvětví¹⁶.

---

⁸ BOROVIČKA, Michael, Jiří KAŠE, Jan P. KUČERA a Pavel BĚLINA. *Velké dějiny zemí koruny české: svazek XII.a 1860 – 1890*. 1. vydání Praha a Litomyšl: Paseka, 2012, s. 425-426. ISBN 978-80-7432-181-8.

⁹ Tamtéž, str. 400.

¹⁰ ČELIKOVSKÝ, Kamil. *Počátky pivovarnictví ve Velkých Popovicích*. Praha, 2016. s. 44. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.

¹¹ BOROVIČKA, Michael, Jiří KAŠE, Jan P. KUČERA a Pavel BĚLINA. *Velké dějiny zemí koruny české: svazek XII.a 1860 – 1890*. 1. vydání Praha a Litomyšl: Paseka, 2012, s. 405. ISBN 978-80-7432-181-8.

¹² Tamtéž, str. 404.

¹³ KRŠŇÁKOVÁ, Eva. *Velkopopovická legenda: 200. výročí narození zakladatele pivovaru barona Františka Ringhofferů*. Velké Popovice: Plzeňský Prazdroj, a.s., 2017, s. 20. ISBN 978-80-270-53-74-2.

¹⁴ Tamtéž, str. 8.

¹⁵ BOROVIČKA, Michael, Jiří KAŠE, Jan P. KUČERA a Pavel BĚLINA. *Velké dějiny zemí koruny české: svazek XII.a 1860 – 1890*. 1. vydání Praha a Litomyšl: Paseka, 2012, s. 426. ISBN 978-80-7432-181-8.

¹⁶ Tamtéž, str. 404-405.

Železniční síť se velmi rychle rozšiřovala, a to i díky vzniku obchodních a živnostenských komor, které se začaly objevovat v polovině 19. století a na plánování a stavbu drážních cest měly nezanedbatelný vliv¹⁷. Před začátkem velké války, kterou dnes nazýváme první světovou válkou, mělo takřka každé město v Čechách a na Moravě svou vlastní železniční stanici, či alespoň zastávku. Je tak jisté, že došlo k proměně krajiny v českých zemích, jelikož se rozvoj železnice neobešel bez dalších staveb, ať už v podobě mostů, tak i například dalších nádražních zařízení¹⁸.

---

¹⁷ BOROVIČKA, Michael, Jiří KAŠE, Jan P. KUČERA a Pavel BĚLINA. *Velké dějiny zemí koruny české: svazek XII.a 1860 – 1890*. 1. vydání Praha a Litomyšl: Paseka, 2012, s. 402. ISBN 978-80-7432-181-8.

¹⁸ HLAVAČKA, Milan a kol. *České země v 19. století II*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2014, s. 148-149. ISBN 978-80-7286-218-4.

2. Historie Strančic do konce 2. poloviny 19. století

2.1. Kronikářská činnost v obci Strančice

Historie Strančic je dochována v kronice samotné obce. Tato kronika ovšem není nikterak stará, jelikož pochází z roku 1920 coby pamětní kniha. Tu začal psát první strančický kronikář, Antonín Rod, ve své době učitelem. Jeho zaměřením byly nejen události pro něj aktuální, avšak se vracel do dávné minulosti, aby dokreslil dřívější historii strančické obce. Informace tak získával zpětně až od 15. století, které tak lze nalézt v kronice, jež vznikla roku 1933.

V roce 1939 však začala druhá světová válka, která se v určitém směru promítla i do podoby kroniky Strančic. Právě válečná léta totiž nebyla původně v pramenu zachycena. Chybějící část kroniky mezi lety 1939 – 1946 začal doplňovat roku 1947 kronikář Karel Slezák, strančický přistěhovalec. Slezák získával vzpomínky z výpovědí svých spoluobčanů, díky nimž mohl vytvořit obraz minulosti z doby protektorátní, která byla nejen pro strančické občany velmi složitá.

Po Karlu Slezákovi se ujaly kroniky dvě pedagožky (ředitelka školy Vlasta Vojtěchová v období 1955 – 1974 a učitelka Eva Procházková v období 1974 – 1987), načež od roku 1988 převzal pomyslnou štafetu Karel Budský. Na jistou dobu se jednalo o posledního strančického kronikáře, jelikož od srpna 1995 do roku 1999 nebyl kronikářem obce nikdo. Od roku 2000 byla kronikářkou paní Hana Žáčková¹⁹. Roku 2013 se kroniky Strančic ujal historik Jan Boček. Ten svou kronikářskou práci plní dodnes.

2.2. Stručná historie obce

První zmínka o obci Strančice sahá do roku 1404, tehdy ještě pod názvem Stránčice. Kdy se název obce změnil a byl ochuzen o „á“, není jisté. Existuje však několik teorií, proč se obec dříve jmenovala odlišně. Obec totiž mohla být pojmenována podle, tehdy hodně rozšířeného, příjmení Stránka. Pokud by tato varianta byla skutečná, nemohlo tak být v době stavby prvních chalup a postupného osidlování zdejšího území. Jméno Stránka či další podobná jména, totiž nebyla nalezena v seznamu obyvatel. Zároveň se však Stránčice mohly jmenovat podle strání, kterými je charakteristický kraj, kde obec leží. Možné je i zohlednit

---

¹⁹ VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 156. ISBN 80-86453-17-0.

skutečnost, že dnešní Strančice byly v historii často stranou veškerého dění. Období, které obec může pokládat za nejvýznamnější, byla 80. léta 19. století, kdy byl znát velký vliv řádu piaristů z Předboře. Zde měli totiž své panství²⁰.

Obec v 16. století patřila ke Štířinu a roku 1604 jej odkoupila Alžběta Beřkovská z Březí. V průběhu 17. století byly Stránčice přidruženy ke statku v Lojovicích. Nakonec se ale v průběhu 18. století stala obec i samostatným statkem²¹.

Pro Strančice je v průběhu 19. století několik důležitých milníků, které ovlivnily chod obce. Jedním z nich je rok 1842, kdy židovská obec postavila ve Strančicích synagogu. Ta byla doplněna v pozdějších letech i o školu, v níž se vyučovalo německy²². Jednalo se o školu soukromou, konkrétně rabínskou dvoutřídku²³.

Jak již bylo v předchozí kapitole zmíněno, pro 19. století je charakteristický rozvoj železniční dopravy. Právě téma stavby dráhy bylo pro Strančice aktuální roku 1868. Pro vyšší potřeby, kterými byly důvody pro stavbu dráhy, byly zbořeny dvě tehdejší chalupy. Konkrétně se jednalo o stavby č. p. 6 a 7. Stavba železnice byla dokončena roku 1871 a téhož roku proběhla i první jízda po dráze. Konkrétně tomu bylo dne 5. července 1871. Dráhu čekalo roku 1884 zestátnění a rovněž byla v úseku Benešov – Praha rozšířena o druhou kolej. O dva roky později proběhlo i rozšíření strančického nádraží, které bylo přemístěno na protější stranu. Nejednalo se však o poslední zásahy v oblasti Strančic týkající se železnice. Byla totiž postavena vlečka, která byla 6 km dlouhá. Jednalo se o záměry rodinné firmy Ringhoffer, vlastníci pivovar v nedalekých Velkých Popovicích²⁴.

Díky dráze bylo možné dopravit do Strančic uhlí, se kterým bylo možno obchodovat. Strančická kronika se zmiňuje o jeho prodeji přednostou stanice a rovněž o obchodníkovi Jáchymu (též zmiňovaný jako Joachim) Kolbenovi (otci významného českého podnikatele Emila Kolbena²⁵, patřícího mezi nejvýznamnější strančické rodáky), který roku 1878 začal

---

²⁰ VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 10. ISBN 80-86453-17-0.

²¹ Státní oblastní archiv Praha-venkov se sídlem v Dobřichovicích. Místní národní výbor Strančice. *Pamětní kniha obce Stránčic / Kronika obce Strančice*. Datace od 1936 do 1945, s. 7. Retrospektivní popis událostí od nejstarší historie obce.

²² Tamtéž, str. 8.

²³ OBEC STRANČICE. *Historie Strančic - Školy ve Strančicích a ve Všechnomech* [online]. ©2015 [cit. 2022-05-18]. Dostupné z: <https://www.strancice.cz/historie/ds-5539/p1=8295>

²⁴ Státní oblastní archiv Praha-venkov se sídlem v Dobřichovicích. Místní národní výbor Strančice. *Pamětní kniha obce Stránčic / Kronika obce Strančice*. Datace od 1936 do 1945, s. 9. Retrospektivní popis událostí od nejstarší historie obce.

²⁵ VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 153. ISBN 80-86453-17-0.

prodávat hnědé uhlí²⁶. Jáchym Kolben zakoupil hned dva domy (č. p. 17 a 18) ve Strančicích již v roce 1860²⁷. Rod Kolbenů je nicméně zmiňován mezi strančickými obyvateli již o 77 let dříve, avšak pod jiným příjmením. Patent císaře Josefa II. z roku 1787 totiž nařizoval Židům pobývajícím i na českém území vzdát se svého rodného jména a přijmout nové²⁸. Kolbenové jsou se Strančicemi spjati dodnes. Rodný dům průmyslníka Emila Kolbena (syna Jáchyma Kolbena) se v obci stále nachází veskrze v totožné podobě²⁹. Ostatky Jáchyma Kolbena a jeho manželky jsou uloženy na strančickém židovském hřbitově³⁰.

Ve Strančicích se v 80. letech 19. století začalo dařit i prvním živnostníkům, kteří se začlenili do tehdejší obecní společnosti. Roku 1880 se do obce nastěhoval Jan Tůma. Jednalo se o řezníka věnujícího se výsekům masa. V tomto odvětví byl dokonce prvním řezníkem, který se na výseky masa ve Strančicích zaměřoval. Nakonec se prosadil i v místech dnešní obecní sokolovny, kde v době řezníka Tůmy fungovala Panská restaurace. Zde totiž pokračoval ve své živnosti³¹.

Naopak živností, která v období 2. poloviny 19. století ve Strančicích zanikla, bylo mlynářství. Budova mlýna č. p. 13 byla jednou z prvních 33 nemovitostí, o nichž se zmiňuje kronika obce Strančice, a to v souvislosti s jistým panem Bedřichem Šínem. Mlýn však v roce 1866 vyhořel a jeho činnost již nebyla obnovena³².

Odvětví, které se spolu s již zmíněným řeznictvím ve 2. polovině 19. století těšilo dobrým časům, bylo pivovarnictví. Ve Strančicích byl pivovar již od roku 1662. Spolu s vedlejším dvorem č. p. 1 se jednalo o dvě místa, která pro svůj chod potřebovala dostatek pracovníků. Ti se tak začali v obci ve větší míře usídlvat³³. Strančický pivovar drží pomyslné prvenství v obci z hlediska průmyslově založených podniků³⁴. Krizovým rokem pro pivovar se stal rok 1866, kdy jej měl v nájmu jistý sládek Veverka. V tomto roce totiž došlo

---

²⁶ Státní oblastní archiv Praha-venkov se sídlem v Dobřichovicích. Místní národní výbor Strančice. *Pamětní kniha obce Stránčic / Kronika obce Strančice*. Datace od 1936 do 1945, s. 10. Retrospektivní popis událostí od nejstarší historie obce.

²⁷ VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 12. ISBN 80-86453-17-0.

²⁸ Tamtéž, str. 95.

²⁹ Tamtéž, str. 153.

³⁰ Tamtéž, str. 56.

³¹ Tamtéž, str. 13.

³² Státní oblastní archiv Praha-venkov se sídlem v Dobřichovicích. Místní národní výbor Strančice. *Pamětní kniha obce Stránčic / Kronika obce Strančice*. Datace od 1936 do 1945, s. 8. Retrospektivní popis událostí od nejstarší historie obce.

³³ VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 52. ISBN 80-86453-17-0.

³⁴ Tamtéž, str. 52.

k požáru, jehož následkem budova pivovaru vyhořela³⁵. Roku 1882 převzal pivovar holešovický Antonín Bukovský, a to po svém předchůdci, kterým byl jistý p. Richter. V 80. letech 19. století se, pro ilustraci, vařilo zhruba 1 200 hl piva ročně. Výroba však postupně stoupla až na 1 600 hl., přičemž 1 litr piva byl prodáván za cenu 8 – 12 krejcarů podle toho, zda si jej zákazník pořídil přímo v pivovaru, či hospodě, kde bylo pivo dražší³⁶. Lze tak usoudit, že se jednalo o velmi významné období pro tehdejší strančický pivovar. Místní pivo se však neprodávalo pouze v pivovaru či strančických hospodách, nýbrž i v okolních obcích, z nichž lze jmenovat například Mnichovice, Všechromy či Kunice. Odbyt si strančické pivo ovšem našlo i u klientů v samotné Praze, konkrétně je nutno zmínit holešovický podnik „U Bukovských“³⁷. V období, kdy strančický pivovar provozoval již zmíněný Antonín Bukovský, byl podnik i velice moderně vybaven. Kromě vyspělého technického zázemí té doby, bylo možné v pivovaru nalézt i kancelář Antonína Bukovského a dokonce byt, který využíval místní podstarší, tedy pomocník sládky. Vyjma těchto dvou osob, bez nichž by se pivovar dozajista nemohl obejít, stejně jako dalších zaměstnanců (bednář a sklep mistr) našli v pivovaru své první pracovní zkušenosti i učedníci. Rozdíl mezi těmito jmenovanými pracovními silami byl kromě jiného i ve způsobu odměňování. Zatímco běžní zaměstnanci za svůj pracovní výkon měsíčně pobírali finanční obnos ve výši až 30 zlatých, učedníci, kterých bylo v pivovaru zapotřebí nejméně dvou, svou činnost vykonávali výměnou za stravování na náklady nájemce pivovaru³⁸.

Rok 1883 znamenal pro Strančice krizi v důsledku velkého sucha. To přineslo celkovou neúrodu, na níž reagovali obyvatelé Strančic modlitbami s žádostí o pomoc k obrazu svaté Anny, který byl umístěn v Jedlovci, strančickém lese. Podle pověsti, která se k tomuto místu traduje již od dob tehdejších starých pamětníků, měl jistý nevidomý žebrák vidění, že pod vysokou jedlí v lese Jedlovci najde pramen vody, kterým si má omýt oči. Pověst dále vypráví o samotném příchodu slepého žebráka do Jedlovce, který tu vodu skutečně našel, oči omyl a došlo k zázraku uzdravení se. Po této události koupil žebrák obraz svaté Anny a pověsil jej na vysokou jedli, pod níž pramen našel.

---

³⁵ Státní oblastní archiv Praha-venkov se sídlem v Dobřichovicích. Místní národní výbor Strančice. *Pamětní kniha obce Stránčic / Kronika obce Strančice*. Datace od 1936 do 1945, s. 8. Retrospektivní popis událostí od nejstarší historie obce.

³⁶ VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 13. ISBN 80-86453-17-0.

³⁷ Tamtéž, str. 52.

³⁸ Tamtéž, str. 53.

Mezitím však páter Hynek, který hospodařil na statku, nechal roku 1827 jedli porazit a obraz svaté Anny byl zavěšen na jiný strom. Souhra okolností, z nichž vyčnívalo rozbití vozu, který jedli převážel, vedla k myšlence postavení kapličky zasvěcené svaté Anně.

Kaplička svaté Anny byla zaplácena obcí. Konkrétně totiž vznikla díky dobrovolným finančním příspěvkům v roce 1883³⁹. Téhož roku byla postavena a byla v rámci pouti na svatou Annu vysvěcena administrátorem Růžičkou z Mnichovic, pod jejichž farnost Strančice patřily. Toto vysvěcení proběhlo pod dohledem pana Sedláka, faráře z nedalekých Velkých Popovic.

Kaplička svaté Anny, kterou zmíněného roku 1883 postavil zednický mistr Josef Hamáček, však nedostačovala obyvatelům Strančic již několik let po jejím vybudování. V roce 1892 se proto začalo uvažovat o postavení větší kaple, rovněž zasvěcené svaté Anně, jelikož by se v takovéto stavbě již mohly konat bohoslužby. Díky milodarům se mohl projekt rozeběhnout, a to pod vedením pražského stavitele Václava Pařízka. Protože ale postupem času docházely finance, zůstala stavba kaple rozpracována. Stavbu nakonec dokončil řád piaristů, který se roku 1895 přerušovaných prací na kapli svaté Anny ujal⁴⁰.

Ve stejném roce, ve kterém si kapličku sv. Anny převzal řád piaristů, vznikl ve Strančicích další podnik, jímž byla kruhová cihelna. Její tehdejší provozovatel však nebyl v tomto podnikání příliš úspěšný, a tak se cihelna již během následujících tří let dostala nejdříve do konkurzu a následně ji koupil nový majitel, kterým byl Julius Čáslavský⁴¹.

O několik let později (1902) si místní občan Leopold Vávra postavil ve Strančicích novou kovárnu⁴². Kovárna ve Strančicích však existovala již v roce 1872. Nacházela se nedaleko zdejšího vlakového nádraží v budově č. p. 36 a byla postavena Antonínem Jelenem, strančickým kovářem⁴³.

---

³⁹ Státní oblastní archiv Praha-venkov se sídlem v Dobřichovicích. Místní národní výbor Strančice. *Pamětní kniha obce Stránčic / Kronika obce Strančice*. Datace od 1936 do 1945, s. 11. Retrospektivní popis událostí od nejstarší historie obce.

⁴⁰ Tamtéž, str. 12.

⁴¹ VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 14. ISBN 80-86453-17-0.

⁴² Státní oblastní archiv Praha-venkov se sídlem v Dobřichovicích. Místní národní výbor Strančice. *Pamětní kniha obce Stránčic / Kronika obce Strančice*. Datace od 1936 do 1945, s. 13. Retrospektivní popis událostí od nejstarší historie obce.

⁴³ Tamtéž, str. 10.

Skutečnost, že se Strančice v průběhu druhé poloviny 19. století úspěšně rozvíjely, dokládá i postupný nárůst počtu místních usedlostí a jejich obyvatel. V době, kdy byl ve Strančicích zahájen železniční provoz na dráze císaře Františka Josefa I., tedy na samém začátku 70. let 19. století, čítala obec celkem 33 usedlostí vhodných k obývání⁴⁴. Mezi těmito prvými budovami a jejich obyvateli lze nalézt například dvůr č. p. 1, který měl na starosti řád piaristů, dále pak již zmiňovaný pivovar, který se nacházel v č. p. 11, nebo domy č. p. 17 a 18, které vlastnil Jáchym Kolben. Seznam usedlostí uzavírá s číslem popisným 33 synagoga⁴⁵. Za tři desetiletí se Strančice rozrostly o dalších 11 budov a celkem ve Strančicích bydlelo 269 osob⁴⁶. Jak uvádí Emanuel Ringhoffer, syn Františka II. Ringhofferera, ve své knize, jedním z nových majitelů strančické usedlosti měli být i Ringhofferové. V 80. letech 19. století vlastnila tato rodina podle soupisu majetku ve Strančicích dům nesoucí číslo popisné 4⁴⁷. Ten je ještě v první polovině 19. století uváděn jako majetek jistého Jana Komárka⁴⁸.

Právě činnost baronské rodiny Ringhofferů se jistou měrou podílela na populačním nárůstu ve Strančicích. Tento významný rod podnikatelů totiž formoval podobu místní krajiny již od 60. let 19. století⁴⁹.

---

⁴⁴ Národní archiv České republiky. *Pamětní kniha dopravního staničního úřadu – Železniční stanice Strančice*, s. 3. Fond: Sběrka staničních kronik, Strančice. Inv. č. 1095 ka 50. Založeno 1945.

⁴⁵ VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 12. ISBN 80-86453-17-0.

⁴⁶ Státní oblastní archiv Praha-venkov se sídlem v Dobřichovicích. Místní národní výbor Strančice. *Pamětní kniha obce Stránčic / Kronika obce Strančice*. Datace od 1936 do 1945, s. 13. Retrospektivní popis událostí od nejstarší historie obce.

⁴⁷ HLAVAČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 269. ISBN: 978-80-7286-324-2.

⁴⁸ VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 12. ISBN 80-86453-17-0.

⁴⁹ HLAVAČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 19. ISBN: 978-80-7286-324-2.

3. Role rodu Ringhofferů ve Velkých Popovicích a jejich okolí

Pokud bychom chtěli nahlédnout na první události související s podnikatelskou činností Ringhofferovy rodiny, je nutné se vydat do roku 1744, kdy se narodil František I. Ringhoffer. Nebyl však prvorozeným, nýbrž v pořadí až třetím potomkem rodičů Martina Ringhoffera a jeho ženy Magdalény.

František I. Ringhoffer se roku 1763 podrobil tovaryšským zkouškám, které byly závěrečnou událostí jeho mědikoveckých studií. Zatímco nejbližší události, které se udály v průběhu šesti let po zmíněné tovaryšské zkoušce, jsou nejasné, ze zdrojů je známo, že roku 1769 počal Františkův život v Praze. Byl přijat do pražského cechu mědikoveckého a to pod jménem „Skočdopole“. O jeho talentu či pracovitosti dostatečně hovoří, že se roku 1771 stal mistrem svého cechu⁵⁰.

3.1. Měď coby základ rodinného podnikání Ringhofferů

Mědikovectví se stalo pro Ringhofferovu rodinu významným, což dokazuje i skutečnost, že počátkem 19. století vlastnila tato baronská rodina dva z celkových sedmi mědikoveckých podniků, které se nacházely na území Prahy. Role jednoho z největších producentů měděných produktů nejen na území pražském, ale rovněž i českém, tak připadla právě Ringhofferům⁵¹, jejichž rodina se do historie zapsala i coby nejvýznamnější poskytovatel obživy obyvatelstva jihovýchodně od Prahy⁵².

Byla to právě Praha, v níž František I. Ringhoffer založil svou rodinu. Navzdory informacím z *Geschichte der Familie Ringhoffer*, které sepsal Emanuel Ringhoffer, byl František I. ženat dvakrát. V průběhu prvního manželství počali se svou manželkou čtyři dcery. Jejich matkou byla Johanna Manbiderová.

Druhé manželství s Elisabeth Pakenovou přineslo narození osmi dětí, včetně třech chlapců. Z nich se dožil dospělosti pouze Josef Václav Ringhoffer coby prvorozený syn⁵³.

Josef Václav se rovněž podrobil učení řemesla, které tolik ovládal jeho otec. Ten se snažil svému synovi, stejně jako v případě dalších učedníků, předat své znalosti a umění.

---

⁵⁰ HLAVAČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 37. ISBN: 978-80-7286-324-2.

⁵¹ Tamtéž, str. 44.

⁵² Tamtéž, str. 19

⁵³ Tamtéž, str. 40.

Právě cechu a své mědikovecké dílně, kterou si roku 1769 pronajal, patřila velká Františkova pozornost⁵⁴. Svou mědikoveckou dílnu se snažil rozšiřovat a není náhodou, že právě František I. Ringhoffer je považován za zakladatele rodinné podnikatelské činnosti Ringhofferů. Roku 1824 předal František svému synovi podnik⁵⁵. Zemřel v roce 1827 ve věku 83 let⁵⁶.

Na činnost Františka navázal jeho syn, zmíněný Josef Václav Ringhoffer⁵⁷. Sám se stal podnikatelem – mědikovcem a v Kamenici (ležící na území dnešní Prahy – východ), která se nachází v blízkosti obce Strančice, byl založen hamr pro kování výrobků z mědi⁵⁸. Josef Václav Ringhoffer si pro svůj mědikovecký podnik vybral budovu Horního mlýna v Kamenici, a to již roku 1820. Tento krok si vyžádala stoupající poptávka po mědi, kterou již nedokázal Ringhofferův podnik v Praze dostatečně uspokojit, a bylo zapotřebí výrobu rozšířit do nových prostor v blízkém okolí. Kovárnu mědi založil Josef Václav Ringhoffer v pronajatém mlýnu spolu s dalším příslušníkem baronské rodiny, a to s Martinem Ringhofferem. Josef byl Martinovi nejen strýcem, nýbrž i švagrem v jedné osobě⁵⁹.

Z manželství Josefa Václava Ringhoffera s Johannou Körbelovou vzešli čtyři synové, z nichž pouze dva nejstarší byli dáni k učení mědikoveckému řemeslu – konkrétně se jednalo o Františka a Josefa. Třetí Emanuel a poslední syn Vilém, byli určeni pro studia. Josef se zaměřil ještě se svým otcem na chod podniku na Starém městě pražském, který jeho otec Josef Václav Ringhoffer roku 1824 získal. Syn Josef však přes slibnou budoucnost, které napomohlo i převzetí staroměstské dílny, musel (v tuto chvíli již svou) dílnu předat nejmladšímu bratrovi Vilémovi Ringhofferovi. Důvodem k tomu byl úraz hlavy, později doplněný ještě o duševní onemocnění.

Bratr František II. byl pokračovatelem svého otce Josefa Václava Ringhoffera, což byl rovněž velký krok pro velkopřůmyslnickou éru rodiny Ringhofferů. Emanuel se nevzdal své studijní životní pouti a stal se z něj odborník na pozemní stavitelství. Dosáhl profesorského titulu v oblasti německé techniky.

---

⁵⁴ HLAVAČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 37. ISBN: 978-80-7286-324-2.

⁵⁵ Tamtéž, str. 43.

⁵⁶ Tamtéž, str. 40.

⁵⁷ Tamtéž, str. 41.

⁵⁸ Tamtéž, str. 43.

⁵⁹ Tamtéž, str. 150.

O Josefa bylo postaráno ze strany rodiny nejstaršího sourozence Františka II. Ringhofferera. Syn Josefa Václava Ringhofferera, který na svět přišel druhý v pořadí, zemřel dne 9. května 1893⁶⁰.

3.2. Působení Františka II. Ringhofferera v Kamenici a v blízkém okolí

František II. Ringhoffer se stal velkým podnikatelem. Dokonce i v roce 1849, kdy podle vlastních deníkových zápisků nebyl dostatek mědi, zaznamenával velmi dobré výsledky svého podnikání. Rok 1852 byl pro Františka důležitý z hlediska odkupu smíchovských pozemků v Praze⁶¹. Ačkoli se zde objevily komplikace a nevole, především ze strany židovské obce, František II. se s nimi dokázal vypořádat. Židovské obci tak nechal dostavět synagogu, která se měla původně nacházet v těsné blízkosti nové továrny.

V této fabrice vznikaly železniční vagóny. Rozvoj železnice, který je důležitý pro období industrializace, se tak dotkl i podnikatelské činnosti rodiny Ringhofferů. Zaměstnání v této továrně našlo po jejím otevření přes 120 pracovníků. Pro fungování závodu bylo ale potřebné, aby se pozemek, na němž by mohla továrna stát, rozšiřoval. František II. Ringhoffer tak odkoupil i nemovitosti, které se nacházely v blízkém okolí fabriky⁶².

Smíchovská fabrika však nebyla jediným podnikem, který František II. Ringhoffer vlastnil. V roce 1846 totiž převzal otěže slévárny mědi v Kamenici po svém otci Josefu Václavovi. Oficiálně byl převod majetku písemně stvrzen o rok později začátkem března, tedy těsně před skonem samotného Josefa Václava⁶³.

Právě Kamenice byla místem, kde František II. Ringhoffer spolu se svou rodinou nakonec zakotvil. Důvodem k tomuto přesídlení z Prahy byly povodně, které zničily tehdejší rodinný byt Ringhofferů. Následkem toho, že František II. Ringhoffer se do zničeného bytu později znovu vrátil, bylo propuknutí závažného onemocnění, které si žádalo, aby František spolu s rodinou pobýval v Kamenici.

Tou dobou přesunul do místního mědikoveckého podniku i další část výroby z Prahy, a to jednak z kapacitních důvodů, ale rovněž i v reakci na nespokojenost Pražanů sousedících

---

⁶⁰ HLAVAČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 44. ISBN: 978-80-7286-324-2.

⁶¹ Tamtéž, str. 176.

⁶² Tamtéž, str. 177.

⁶³ Tamtéž, str. 175.

s Ringhofferovou výrobou, která obtěžovala místní obyvatele nadměrným hlukem. Kamenická slévárna mědi a kovárna se tak rozšířila o válcovnu, která sloužila k produkci plechů⁶⁴. Nutno však podotknout, že Ringhofferova přítomnost v Kamenici u Jílového nebyla způsobena pouze podnikatelskou činností Františka II. Ringhoffera, nýbrž i osobním vztahem k této oblasti, jak zmiňuje Emanuel Ringhoffer ve svých pozdějších pamětech⁶⁵.

František II. Ringhoffer nakonec velkostatek v Kamenici nabyt do svého vlastnictví v roce 1860. Nebyl to ovšem jednoduchý proces⁶⁶. Velkostatek v Kamenici totiž nebylo možné odkoupit, nýbrž pouze směnit. Nicméně i cesta ke směně byla trnitá. Tehdejší majitel Kamenice, kterým byl kníže Schwarzenberk, mající zájem o získání Hodkovic, mohl nanejvýše přistoupit na výměnu statku. Nicméně i Hodkovice bylo možno pouze vyměnit, nikoli zakoupit, a proto bylo nutno přistoupit k dalšímu jednání o směně s tehdejšími vlastníky tohoto statku. Ti souhlasili s výměnou statku Hodkovice za Vysočany. František II. Ringhoffer tedy nejdříve zakoupil Vysočany, které se v té době prodávaly, a směnil je za Hodkovice. Ty následně finálně směnil za Kamenici. Celý tento proces trojitě výměny započal na jaře roku 1859 a byl zakončen v době pouhého jednoho roku, tedy v létě 1860⁶⁷.

Po těchto transakcích, které vedly k získání velkostatku v Kamenici do vlastních rukou, následovalo pro rodinu Františka II. Ringhoffera další stěhování, ale tentokrát jen v oblasti zmíněné Kamenice. Rodina po získání tohoto velkostatku totiž začala s modernizací a přebudováním místního zámku. Po dokončení prací se tak rodina mohla přesunout z Horního mlýna do nového domova. Tento krok zároveň znamenal povýšení rodiny Ringhofferů mezi vyšší vrstvy obyvatel. Aby však mohla být rodina vnímána jako šlechtická, nestačilo se pouze přestěhovat z Horního mlýna do kamenického zámku, ale bylo nutné nový status dovršit nobilitací, tedy oficiálním povýšením do šlechtického stavu. Toho se František II. Ringhoffer též zanedlouho dočkal⁶⁸.

Avšak Kamenice nebyla jediným velkostatkem, který František II. Ringhoffer v oblasti jihovýchodně od Prahy získal. Do středu jeho zájmu se v následujících letech dostalo hned několik dalších velkostatků v blízkém okolí. Konkrétně se jednalo o Lojovice, které spolu s místním zámkem zakoupil v roce 1869. Od stejného majitele, kterým byl

---

⁶⁴ HLAVAČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 176. ISBN: 978-80-7286-324-2.

⁶⁵ Tamtéž, str. 213.

⁶⁶ Tamtéž, str. 177.

⁶⁷ Tamtéž, str. 213.

⁶⁸ Tamtéž, str. 214.

hrabě Nostitz-Rieneck, zároveň do nájmu získal Kostelec u Křížků. O rok později Kostelec u Křížku finálně zakoupil, a to s dalšími dvěma velkostatky, kterými byly Štířín a Velké Popovice. Posledním zakoupeným velkostatkem se v roce 1872 staly Pyšely. V mezidobí František II. Ringhoffer ještě doplňoval svůj majetek o nákup dalších nemovitostí, které se též nacházely v blízkém okolí. Investice do velkostatků čítajících různé nemovitosti včetně pěti zámků a plochy přesahující tři tisíce hektarů nakonec dosáhly 1,6 milionů zlatých⁶⁹.

I po zakoupení všech velkostatků František II. Ringhoffer neustával v dalších investicích, které se zdejší oblasti týkaly. V rámci vlastněných velkostatků budoval různorodou infrastrukturu, kterou byly například silnice. Prostředky vynakládal též na modernizaci místních zámků či na péči o parky a zdejší honitby. Svou činností tak měnil a určoval ráz místní krajiny, kterou významně modernizoval. Tyto změny se však neděly jen v průběhu druhé poloviny 19. století, nýbrž i před vypuknutím první světové války. Účetní knihy rodiny Ringhofferů tak například uvádějí, že jednou z tehdejších výdajových položek bylo i zřízení a péče o golfové hřiště v Olešovicích⁷⁰. Toto golfové hřiště je vůbec prvním, které bylo na území Čech zřízeno⁷¹. Právě tato kultivace krajiny přispěla k tomu, že se tento kraj stal významným i ze společenského hlediska. Místních honů se totiž neúčastnila pouze rodina Ringhofferů a její širší příbuzenstvo, nýbrž i ostatní příslušníci tehdejší vyšší společnosti, a to včetně těch nejvyšších představitelů, kterými byli ti, na něž čekaly vladařské povinnosti⁷². Jisté styky udržovala baronská rodina i s rakouským následníkem trůnu Františkem Ferdinandem D'Este, tedy mužem, který se později stane významným hybatelem událostí vedoucích k vypuknutí první světové války. Sám František Ferdinand D'Este se též účastnil honů na územích Ringhofferů, s jejichž pozemky po zakoupení Konopiště sousedil⁷³.

Vlastnictví půdy však nesloužilo pouze k rozvoji zábavy a společenského života. Po událostech na burze ve Vídni a po odeznění vrcholu v železničním oboru to byly právě velkostatky, které rodině Ringhofferů zachránily podnikání⁷⁴. V roce 1877 se baronská rodina Ringhofferů rozhodla prodat poslední získaný velkostatek v Pyšelích⁷⁵. Finance získané

---

⁶⁹ HLAVAČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 215. ISBN: 978-80-7286-324-2.

⁷⁰ Tamtéž, str. 178.

⁷¹ Tamtéž, str. 216.

⁷² Tamtéž, str. 271.

⁷³ Tamtéž, str. 217.

⁷⁴ Tamtéž, str. 178.

⁷⁵ Tamtéž, str. 89.

touto transakcí pak byly využity k pokrytí bankovních pohledávek, které za krize rodinnému podniku Ringhofferů vznikly⁷⁶. I po ztrátě velkostatku v Pyšelích zůstalo baronské rodině přes 3,2 tisíce hektarů pozemků, na nichž stále nacházeli obživu místní obyvatelé. Před přelomem století velkostatky spolu s velkopopovickým pivovarem a přilehlým lihovarem zaměstnávaly necelou tisícovku dělníků, na tři desítky administrativních pracovníků a služebnictvo čítající téměř šest desítek osob⁷⁷.

3.3. Velkopopovický rozmach

Pro vývoj tehdejších Stránčic je důležitý rozvoj pivovaru ve Velkých Popovicích ve druhé polovině 19. století. Původně se mohl pivovar nacházet ve městě Pyšely. Majitel zdejšího velkostatku však s prodejem příliš dlouho vyčkával, což vedlo k faktu, že pivovar, v němž se dodnes vaří Velkopopovický kozel, stojí, jak již název napovídá, právě ve Velkých Popovicích, Základní kámen pivovaru byl ve Velkých Popovicích položen roku 1872⁷⁸.

Dokončení stavby velkopopovického pivovaru se však nedožil muž, bez něhož by k výstavbě nikdy nedošlo. František II. Ringhoffer, smíchovský starosta, rovněž ale i odhodlaný podnikatel, který je z hlediska svého pracovního úsilí pro Ringhofferovu rodinu významný, zemřel v březnu roku 1873. Ve svých posledních dnech navíc získal od císaře Františka Josefa I. baronský titul. Konkrétně se jednalo o odměnu za přínos rozvoje průmyslu rakouské monarchie. Dnem úmrtí se konkrétně stal 23. březen⁷⁹. Milovaná Kamenice se pro Františka II. Ringhoffera stala i místem posledního odpočinku. Jednalo se tak o vůbec prvního Ringhoffera, jehož ostatky nebyly uloženy v Praze. Dokud nebyly dokončeny práce na rodinné hrobce v Kamenici u Jílového, spočinul František na hřbitově v Těptíně⁸⁰. Přesun ostatků proběhl až v roce 1893, kdy jeho syn Emanuel spolu s rodinným architektem Jiřím Stibralem dokončil práce na nové nekropoli⁸¹.

---

⁷⁶ HLAVAČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 178. ISBN: 978-80-7286-324-2.

⁷⁷ Tamtéž, str. 89.

⁷⁸ ČELIKOVSKÝ, Kamil. *Počátky pivovarnictví ve Velkých Popovicích*. Praha, 2016. s. 44. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.

⁷⁹ HLAVAČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 180. ISBN: 978-80-7286-324-2.

⁸⁰ Tamtéž, str. 65.

⁸¹ Tamtéž, str. 467.

Pivovar se ve Velkých Popovicích i díky práci synů Františka II. Ringhoffera, konkrétně Františka, Emanuela a Viktora, dočkal dne 12. prosince 1874 své první uvařené várky piva o 60 litrech⁸². Pivo se tehdy dováželo díky později vybudované železniční vlečce do obce Stránčice, odkud nacházel náklad cestu do pražských hospod. Odbytištěm piva byly ale rovněž podniky barona Ringhoffera, především na Smíchově.

Samotný pivovar zůstal ve správě druhého nejstaršího syna Emanuela. Ten po smrti svého otce však nebyl samotným správcem, jelikož tyto povinnosti připadly i na Josefa Wünsche⁸³.

O tom, že se velkopopovickému pivovaru dařilo, svědčí i stoupající produkce piva. Ta kupříkladu v roce 1896 dosáhla 60 827 hektolitrů, což bylo více než trojnásobné množství v porovnání s produkcí pivovaru v době jeho založení, kdy výstav piva činil 18 000 hektolitrů ročně⁸⁴. V 90. letech 19. století se dařilo i druhému Ringhofferově podniku, který sídlil v Kamenici. Tamní neustále se rozrůstající kovárna mědi začala pro svou výrobu v roce 1891 používat páru⁸⁵. Postupným zdokonalováním výroby se tak místní podnik přeměnil z obyčejné kovárny na podnik odpovídající svými technologiemi továrně splňující ty nejmodernější požadavky na výrobu měděných produktů⁸⁶.

Co však vyžadovalo další vylepšení, byl způsob dovozu piva z velkopopovického pivovaru. V roce 1903 tak byla vybudována vlečka, která vedla z pivovaru do obce Stránčice, kde se již v té době nacházela železniční trať vedoucí z Prahy do Českých Budějovic⁸⁷.

3.4. Vliv rozvoje železnice na industrializaci obce Stránčice

Trend 19. století, kterým je rozvoj železniční sítě, se nevyhnul ani obci Stránčice a jejímu okolí. Vzhledem ke svému geografickému umístění směrem na jihovýchod od Prahy, se Stránčice staly jedním z míst, kudy se ubírala páteří trať do Benešova u Prahy

---

⁸² ČELIKOVSKÝ, Kamil. *Počátky pivovarnictví ve Velkých Popovicích*. Praha, 2016. s. 44. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.

⁸³ HLAVAČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 223. ISBN: 978-80-7286-324-2.

⁸⁴ KRŠŇÁKOVÁ, Eva. *Velkopopovická legenda: 200. výročí narození zakladatele pivovaru barona Františka Ringhoffera*. Velké Popovice: Plzeňský Prazdroj, a.s., 2017, s. 61. ISBN 978-80-270-53-74-2.

⁸⁵ HLAVAČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 61. ISBN: 978-80-7286-324-2.

⁸⁶ Tamtéž, str. 89.

⁸⁷ Tamtéž, str. 225.

a dále do Českých Budějovic a Vídně⁸⁸, dráha císaře Františka Josefa I.⁸⁹. Tento panovník, podle něhož je trať pojmenována, dokonce v budoucnu sám trať několikrát osobně při svých cestách využil. Poprvé tomu bylo na podzim roku 1891 v rámci své zpáteční cesty do rakouského hlavního města, Vídně. Za velké slávy projížděl minimálně třikrát císař František Josef Strančicemi i mezi lety 1899 – 1907⁹⁰.

Původně však trať neměla přímo přes Strančice vést. Již roku 1842 tehdejší rakouská vláda uvažovala o vybudování železniční trati spojující Prahu a Vídeň. Tato trať však byla vyměřována přes sousední Mnichovice, konkrétně měla dráha vést od Zlenického hradu přezdívaného Hláska, kopírovat tok říčky Mnichovky, a to směrem k dnešním Menčicům⁹¹. Trať tak měla vést skrze Všestary, Světice, následně pak do Řičan a jízda vlaku měla být zakončena v Praze, čímž by Strančice ležely mimo tuto dopravní tepnu⁹².

Mnichovice měly v úmyslu podat oficiální žádost o zřízení železničního nádraží. Tuto žádost měla k vídeňskému ministerstvu železnic doručit jistá vybraná osoba. Ta však namísto ministerstvu ve Vídni doručila žádost do Předboře, která se nachází jen několik kilometrů od Mnichovic, ovšem přesně opačným směrem, než leží Vídeň⁹³. Na předbořském statku, který byl ve správě piaristů, se totiž udála tajná schůze za účasti barona Ringhoffera. Z čistě osobních důvodů požadoval baron Ringhoffer, aby plánovaná železniční trať přinesla výhody samotné podnikatelské rodině a jejím statkům v Kamenici či Velkých Popovicích. Byly to tak nakonec Strančice, které získaly díky Ringhofferovu vlivu privilegium být součástí plánované železniční dráhy císaře Františka Josefa. Tato změna však nebyla nijak projednávána s tehdejším vedením Mnichovic⁹⁴.

Oficiální zástupci Mnichovic s tímto rozhodnutím rezolutně nesouhlasili a až do roku 1871 se pokoušeli výsledek utajeného jednání ovlivnit více ve svůj prospěch a prosadit zřízení vlastního nádraží. Jejich snahy však nebyly korunovány úspěchem a jediným

---

⁸⁸ Národní archiv České republiky. *Pamětní kniha dopravního staničního úřadu – Železniční stanice Strančice*, s.2. Fond: Sbirka staničních kronik, Strančice. Inv. č. 1095 ka 50. Založeno 1945.

⁸⁹ KRŠŇÁKOVÁ, Eva. *Velkopopovická legenda: 200. výročí narození zakladatele pivovaru barona Františka Ringhoffera*. Velké Popovice: Plzeňský Prazdroj, a.s., 2017, s. 21. ISBN 978-80-270-53-74-2.

⁹⁰ VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 90. ISBN 80-86453-17-0.

⁹¹ Národní archiv České republiky. *Pamětní kniha staničního úřadu – Staniční úřad Mnichovice*, str. 2. Fond: Sbirka staničních kronik, Mnichovice. Inv. č. 729 ka 35. Založeno 1945.

⁹² VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 86. ISBN 80-86453-17-0.

⁹³ Národní archiv České republiky. *Pamětní kniha staničního úřadu – Staniční úřad Mnichovice*, str. 3. Fond: Sbirka staničních kronik, Mnichovice. Inv. č. 729 ka 35. Založeno 1945.

⁹⁴ VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 86. ISBN 80-86453-17-0.

bodem, na kterém bylo možno domluvy se stal oficiální název vlakového nádraží ve Strančicích pod názvem „Mnichovice - Strančice“⁹⁵. Toto dvouslovné pojmenování nádraží nakonec neslo až do roku 1905⁹⁶.

Do soutěže o výstavbu železniční trati císaře Františka Josefa I. se přihlásila i šlechtická skupina s vedením v osobě Jana Adolfa Schwarzenberga. Ta nakonec tuto zakázku i získala a od poloviny června roku 1864 nastal čas k řešení prvních povinností spojených s plánováním výstavby nové trati⁹⁷, byť koncese, která umožnila společnosti oficiálně železnici postavit a provozovat, byla udělena až o dva roky později, konkrétně v polovině listopadu 1866⁹⁸.

Pracovat na výměru této dráhy se začalo právě v roce 1864, načež tato činnost zabrala celkem čtyři roky. V té době však Strančice nepatřily mezi samostatné obce, ale spadaly pod správu nedaleké obce Předboře. To se změnilo, až roku 1909, kdy se Strančice staly samostatnými.

Obrázek č. 1 – Železnice vedoucí skrze obec Strančice, pohled od nádražní budovy, současný stav (2022). Foto: Aleš Otava, archiv autora

Ihned po skončení vyměřování v roce 1868 se začalo i s výstavbou samotného úseku ve Strančicích⁹⁹. Výstavbu části trati, na kterou v roce 1866 získal koncesi již zmíněný šlechtický spolek, však nebudovala přímo tato společnost, ale stavba byla svěřena do rukou tehdy nejpovolanějších expertů.

Těmi se stali Adalbert Vojtěch Lanna a podnikatelská rodina Kleinů.

Právě oni totiž disponovali v 2. polovině 19. století nejhlubšími zkušenostmi s budováním železničních tratí¹⁰⁰. Na první části tohoto strančického úseku byl provoz spuštěn ve druhé polovině roku 1871, na té druhé

⁹⁵ Národní archiv České republiky. *Pamětní kniha staničního úřadu – Staniční úřad Mnichovice*, str. 3. Fond: Sběrka staničních kronik, Mnichovice. Inv. č. 729 ka 35. Založeno 1945.

⁹⁶ VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 87. ISBN 80-86453-17-0.

⁹⁷ Tamtéž, str. 86.

⁹⁸ Tamtéž, str. 86.

⁹⁹ Národní archiv České republiky. *Pamětní kniha staničního úřadu – Staniční úřad Mnichovice*, str. 3. Fond: Sběrka staničních kronik, Mnichovice. Inv. č. 729 ka 35. Založeno 1945.

¹⁰⁰ VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 86. ISBN 80-86453-17-0.

o rok později, v srpnu 1872¹⁰¹. Druhá polovina roku 1871 tak byla pro strančický úsek trati přelomová. Úplně první testovací vlaková souprava projela po nově položených kolejích už 5. července 1871. Nicméně na spuštění ostrého provozu si trať musela ještě pár měsíců počkat, konkrétně téměř půl roku. Otevření trati pro přepravu osob symbolicky zakončovalo rok 1871, neboť zahájení provozu připadlo na 14. prosince¹⁰². V této době se jednalo pouze o jednokolejku, až mezi lety 1903 – 1904 byla v úseku Praha – Benešov přidána kolej druhá¹⁰³. Při stavbě této koleje byl zároveň zrušen dřevěný most, který propojoval Strančice s původním nádražím. V samotné stanici byly k dispozici celkem tři koleje, přičemž ta třetí, prodloužená, sloužila pro dovoz zásilek¹⁰⁴.

Nádražní budova, v dnešním umístění, byla postavena v roce 1886¹⁰⁵. Jednalo se tak o další významnou událost ve spojitosti s železnicí od roku 1884, kdy byla dráha zestátněna¹⁰⁶. Na výstavbě nové nádražní budovy se podílela i samotná baronská rodina Ringhofferů. Do roku 1886 se budova nacházela na druhé straně kolejiště¹⁰⁷. Původní nádražní budovy, které se začaly stavět již při samotném budování železnice, vznikaly v architektonickém stylu, jenž byl zvaný "alpský". Volba na tento styl nepadla náhodně, ba naopak byla zcela prozaická. Na výstavbě trati se totiž muselo šetřit, a tak nezbyvaly finance na to, aby trať měla vytvořená svá vlastní dokumentační schémata

Obrázek č. 2 – Nádražní budova ve stanici Strančice zbudovaná r. 1886, současný stav (2022). Foto: Aleš Otava, archiv autora

¹⁰¹ Národní archiv České republiky. *Pamětní kniha dopravního staničního úřadu – Železniční stanice Strančice*, s.3. Fond: Sbirka staničních kronik, Strančice. Inv. č. 1095 ka 50. Založeno 1945.

¹⁰² VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 87. ISBN 80-86453-17-0.

¹⁰³ Tamtéž, str. 13.

¹⁰⁴ Národní archiv České republiky. *Pamětní kniha dopravního staničního úřadu – Železniční stanice Strančice*, s.3. Fond: Sbirka staničních kronik, Strančice. Inv. č. 1095 ka 50. Založeno 1945.

¹⁰⁵ Státní oblastní archiv Praha-venkov se sídlem v Dobřichovicích. Místní národní výbor Strančice. *Pamětní kniha obce Strančice / Kronika obce Strančice*. Datace od 1936 do 1945, s. 9. Retrospektivní popis událostí od nejstarší historie obce.

¹⁰⁶ Tamtéž, str. 9.

¹⁰⁷ Národní archiv České republiky. *Pamětní kniha dopravního staničního úřadu – Železniční stanice Strančice*, s.3. Fond: Sbirka staničních kronik, Strančice. Inv. č. 1095 ka 50. Založeno 1945.

a návrhy. Projektování tak probíhalo na základě dokumentace, která již byla využita v Rakousku¹⁰⁸.

Rodina Ringhofferů se však nezasloužila jen o vybudování nové nádražní budovy, ale i o zbudování nové silnice vedoucí až ke stanici¹⁰⁹. Dalším významným počinem pro rozvoj obce Strančice bylo zřízení železniční vlečky vedoucí ze Strančic do Velkých Popovic, kde se nacházel rodinný podnik Ringhofferů v podobě pivovaru. Na jednáních o vybudování této vlečky se podíleli všichni tři synové (František, Emanuel a Viktor) Františka II. Ringhoffera, kteří roku 1894 začali pracovat s myšlenkou zřízení železnice, která by mohla sloužit nejen k přepravě nákladu, ale i osob¹¹⁰. K realizaci vlečky nakonec došlo v roce 1903, ale jen pro účely přepravy nákladu¹¹¹. Přání, aby velkopopovická vlečka sloužila i pro přepravu osob, tak jak o tom uvažovali již zakladatelé vlečky – bratři Ringhofferové, však ani v letech následujících nevymizelo. Místní zástupci obce ještě v roce 1919 žádali národní parlament, aby byla přeprava osob na trati umožněna. Tehdy platné zákony, dbající mimo jiné na bezpečnost provozu, to však neumožňovaly¹¹². Dnem zahájení budování velkopopovické vlečky se konkrétně stal apríl, tedy 1. duben roku 1903. Historicky prvá vlaková souprava se po nové vlečce projela již zanedlouho, a to na podzim 26. září téhož roku¹¹³. Nutno též podotknout, že i zde rodina Ringhofferova zdatně propojila několik svých podnikatelských záměrů. V době, kdy byla budována vlečka ze Strančic do Velkých Popovic a následně na ní byl spuštěn provoz, již rodina několik desítek let provozovala svou smíchovskou továrnu vyrábějící železniční vagony. Zcela pochopitelně tak byly na této trati pro transfery piva využívány vozy vyráběné právě Ringhoffery¹¹⁴.

Náklad ve vlacích projíždějících po této vlečce byl tvořen především surovinami nutnými pro chod pivovaru, jako byly např.: slad, ječmen, sudy, led, lahve či uhlí¹¹⁵. Sklady

---

¹⁰⁸ VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice*. 1. vydání Praha: MAROLI, 2004, s. 87. ISBN 80-86453-17-0.

¹⁰⁹ Státní oblastní archiv Praha-venkov se sídlem v Dobříčovicích. Místní národní výbor Strančice. *Pamětní kniha obce Strančic / Kronika obce Strančice*. Datace od 1936 do 1945, s. 10. Retrospektivní popis událostí od nejstarší historie obce.

¹¹⁰ KRŠŇÁKOVÁ, Eva. *Velkopopovická legenda: 200. výročí narození zakladatele pivovaru barona Františka Ringhoffera*. Velké Popovice: Plzeňský Prazdroj, a.s., 2017, s. 21. ISBN 978-80-270-53-74-2.

¹¹¹ HLAVÁČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 225. ISBN: 978-80-7286-324-2.

¹¹² KRŠŇÁKOVÁ, Eva. *Velkopopovická legenda: 200. výročí narození zakladatele pivovaru barona Františka Ringhoffera*. Velké Popovice: Plzeňský Prazdroj, a.s., 2017, s. 20. ISBN 978-80-270-53-74-2.

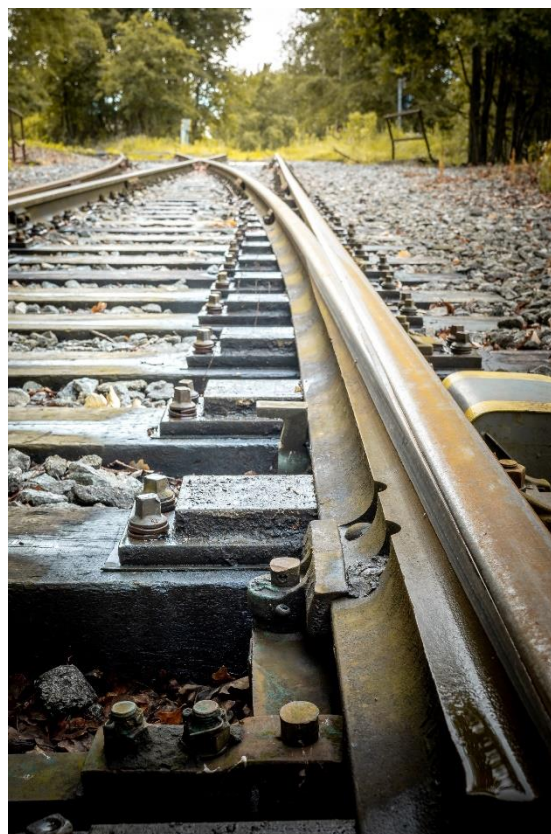
¹¹³ HLAVÁČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 227. ISBN: 978-80-7286-324-2.

¹¹⁴ KRŠŇÁKOVÁ, Eva. *Velkopopovická legenda: 200. výročí narození zakladatele pivovaru barona Františka Ringhoffera*. Velké Popovice: Plzeňský Prazdroj, a.s., 2017, s. 20. ISBN 978-80-270-53-74-2.

¹¹⁵ Tamtéž, str. 21.

právě pro úschovu zmíněného uhlí se nacházely přímo ve Strančicích¹¹⁶. Z pivovaru se poté směrem k odběratelům dovážel hotový výrobek, tedy velkopopovické pivo¹¹⁷. Suroviny se však přepravovaly nejen pro potřeby pivovaru, ale též dalších podniků vlastněných rodinou Ringhofferů. Jednalo se tak například o zásobování materiálem jako měď, olej či opět uhlí¹¹⁸ pro měďárnu Čechy Kamenice v obci Kamenice, ležící nedaleko Strančic, která též byla v majetku Františka II. Ringhoffer¹¹⁹.

Vznik vlečky znamenal úlevu pro zvířata, která se do té doby starala o přepravu surovin i zboží pro potřeby pivovaru¹²⁰. Tento náklad se dříve přepravoval pomocí potahů¹²¹. Koňské potahy musely před vznikem vlečky přepravovat jak suroviny, tak i výsledný produkt v podobě uvařeného piva. Denně tak na cestě ze Strančic do Velkých Popovic, a naopak, dopravily množství surovin a piva, které zaplnilo 8 – 9 vagonů¹²². Rodina Ringhofferů měla pro tyto účely přímo u Strančické železniční stanice své stáje¹²³. Zvířata byla však částečně pro práci v pivovaru používána i nadále po vybudování vlečky. Na pivovarském nákladišti s jednotlivými vagony manipulovali podle svědků buvolí¹²⁴.

Obrázek č. 3 – Železniční vlečka ze Strančic do Velkých Popovic, vybudovaná r. 1903, současný stav (2022). Foto: Aleš Otava, archiv autora

Zbudování železniční vlečky do velkopopovického pivovaru však znamenalo

¹¹⁶ Příloha č. 1 - Opis výpovědi Marie Baštové (rozené Hubínkové) z audiokazety (r. 1991)

¹¹⁷ HLAVÁČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 225. ISBN: 978-80-7286-324-2.

¹¹⁸ KRŠŇÁKOVÁ, Eva. *Velkopopovická legenda: 200. výročí narození zakladatele pivovaru barona Františka Ringhoffer*. Velké Popovice: Plzeňský Prazdroj, a.s., 2017, s. 21. ISBN 978-80-270-53-74-2.

¹¹⁹ Národní archiv České republiky. *Pamětní kniha dopravního staničního úřadu – Železniční stanice Strančice*, s. 2. Fond: Sběrka staničních kronik, Strančice. Inv. č. 1095 ka 50. Založeno 1945.

¹²⁰ KRŠŇÁKOVÁ, Eva. *Velkopopovická legenda: 200. výročí narození zakladatele pivovaru barona Františka Ringhoffer*. Velké Popovice: Plzeňský Prazdroj, a.s., 2017, s. 21. ISBN 978-80-270-53-74-2.

¹²¹ Národní archiv České republiky. *Pamětní kniha dopravního staničního úřadu – Železniční stanice Strančice*, s. 3. Fond: Sběrka staničních kronik, Strančice. Inv. č. 1095 ka 50. Založeno 1945.

¹²² Tamtéž, str. 3.

¹²³ Příloha č. 1 - Opis výpovědi Marie Baštové (rozené Hubínkové) z audiokazety (r. 1991)

¹²⁴ HLAVÁČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 225. ISBN: 978-80-7286-324-2.

na druhou stranu i nové povinnosti pro tamější zaměstnance. Jednalo se například o ochranu přírody před možným požárem okolních polností z důvodu odlétávajících žhavých jisker z projíždějících parních lokomotiv. Zároveň se vlaky převážející zboží z pivovaru nemohly vydat do cílových stanic bez řádné úpravy trati v zimních měsících, kdy bylo potřeba z kolejí odhrnovat čerstvý sníh či budovat bariéry zabraňující sesunům sněhu na železnici¹²⁵.

Za běžných podmínek cesta vlakem z velkopopovického pivovaru do stanice ve Strančicích trvala necelých 30 minut, přičemž souprava nesměla překročit rychlost 20 kilometrů za hodinu¹²⁶.

I když železniční vlečka ze Strančic do Velkých Popovic od roku 1903 bezesporu zjednodušila přepravu surovin a zboží, její budování nebylo jednoduché a přineslo nejednu komplikaci a ovlivňovalo osudy obyvatel ze Strančic a blízkého okolí. Jedním z těchto protagonistů byl rolník Josef Bašta.

---

¹²⁵ KRŠŇÁKOVÁ, Eva. *Velkopopovická legenda: 200. výročí narození zakladatele pivovaru barona Františka Ringhoffera*. Velké Popovice: Plzeňský Prazdroj, a.s., 2017, s. 21. ISBN 978-80-270-53-74-2.

¹²⁶ Tamtéž, str. 21.

4. Josef Bašta

Josef Bašta se narodil 26. února v roce 1868 rodičům Antonínovi Baštovi (25. 5. 1844¹²⁷ – 28. 4. 1873¹²⁸), který byl rolníkem v Dobřejovicích (kde se narodil i samotný Josef), a Kateřině Baštové (22. 11. 1846¹²⁹ – 13. 11. 1871¹³⁰), tehdy uváděné pod rodným příjmením Halíková, z Herynku (dnes Herink)¹³¹.

Dle vyprávění snachy Josefa Bašty, Marie Baštové (16. 12. 1901 – 5. 12. 1996), rozené Hubínkové, která svého tchána nikdy nemohla poznat, zemřeli Josefovi v dětských letech oba rodiče. Josef Bašta tak zůstal sirotkem, o jehož poručnictví projevil zájem jistý kovář Václav Halík z Herinku. Ten se nestal Josefovým poručníkem bezdůvodně, jelikož se jednalo o dědečka malého Josefa z matčiny strany. Malý chlapec se tak z Dobřejovic, tedy z místa svého narození, přesunul za svým novým poručníkem Václavem Halíkem do Herinku, kam se za svým dědečkem přistěhoval. Pro rodinu, která se o malého Josefa Baštu, stejně jako o jeho

Obrázek č. 4 – Marie Baštová, rozená Hubínková, autorka vyprávění. Foto: Archiv rodiny Skopalových

sestru Annu Baštovou (27. 7. 1870¹³² – 23. 2. 1884¹³³) starala, bylo ale velmi složité udržet

¹²⁷ Státní oblastní archiv v Praze. Čestlice (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha narozených 1844 - 1858*, s. 241. Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/4848/241> [cit. 2022-06-09].

¹²⁸ Státní oblastní archiv v Praze. Čestlice (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha zemřelých 1833 – 1907*, s. 226. Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/4860/116> [cit. 2022-06-09].

¹²⁹ Státní oblastní archiv v Praze. Popovičky (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha narozených 1843 - 1854*, s. 52. Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/12127/53> [cit. 2022-06-09].

¹³⁰ Státní oblastní archiv v Praze. Čestlice (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha zemřelých 1833 – 1907*, s. 224. Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/4860/116> [cit. 2022-06-09].

¹³¹ Státní oblastní archiv v Praze. Čestlice (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha narozených 1858 – 1878*, s. 130. Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/4856/132> [cit. 2022-05-22].

¹³² Státní oblastní archiv v Praze. Čestlice (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha narozených 1858 – 1878*, s. 139. Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/4856/141> [cit. 2022-06-09].

¹³³ Státní oblastní archiv v Praze. Popovičky (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha zemřelých 1840 – 1888*, s. 94. Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/12132/39> [cit. 2022-06-09].

svůj statek v Herinku dohromady se statkem v Dobřejovicích. Rozhodli se tedy tento statek, který byl domovem Josefa Bašty i jeho žijícím či již v útlém věku zemřelým sourozencům, prodat. Václav Halík tak po prodeji rozdělil peníze, které vzešly z prodeje dobřejovického statku, mezi oba sourozence, kterým byl poručníkem. Komplikací ovšem bylo, že Anna Baštová ve věku 14 let zemřela, což znamenalo, že i její podíl z prodeje statku v Dobřejovicích připadl jedinému žijícímu potomkovi Antonína a Kateřiny Baštových, tedy Josefovi.

Obrázek č. 5 – Marie Baštová, rozená Čelikovská, vdova po Josefu Baštovi. Foto: Archiv rodiny Skopalových

I své pracovní zkušenosti získal Josef Bašta v Herinku, kde pracoval coby kočí. Právě zde se setkal s Marií Čelikovskou (15. 2. 1868¹³⁴ – 2. 2. 1944), která byla dcerou herynského domkáře Matěje Čelikovského. Výpověď, v níž Marie Baštová mluví o svém tchánovi, také vypráví, že Josef Bašta, stejně jako Marie Čelikovská navštěvovali v minulosti stejnou školu v Popovičkách¹³⁵. Z důvodu, že společně očekávali příchod potomka, bylo potřebné uzavřít sňatek, k němuž došlo 29. února v roce 1892 a který proběhl po předchozích ohláškách. Ty se udály o den dříve¹³⁶. Již necelé tři měsíce (15. 5. 1892) od této svatby se Josefu Baštovi a jeho manželce Marii narodil jejich prvorozený syn František Bašta¹³⁷.

Poručník Václav Halík se rozhodl mladému páru po existenční stránce pomoci,

¹³⁴ Státní oblastní archiv v Praze. Popovičky (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha narozených 1855 – 1873*, s. 152. Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/12131/154> [cit. 2022-06-09].

¹³⁵ Příloha č. 1 - Opis výpovědi Marie Baštové (rozené Hubínkové) z audiokazety (r. 1991)

¹³⁶ Státní oblastní archiv v Praze. Popovičky (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha oddaných 1873 – 1913*, s. 104. Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/10159/106> [cit. 2022-06-10].

¹³⁷ Státní oblastní archiv v Praze. Popovičky (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha narozených 1889 – 1921*, s. 40. Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/10160/44> [cit. 2022-05-22].

tudíž se snažil nalézt chalupu, v níž by jeho vnuk se svou chotí a potomkem mohl žít. Snacha Josefa Bašty, Marie Baštová tvrdí, že chalupu bylo možné pořídit v obci Oticích, avšak ta se stala nakonec majetkem poručníka Halíka, jelikož se mu údajně natolik zalíbila. Mladým manželům Baštovým se však nakonec naskytla příležitost pořídit nemovitost ve Všechnomech, spadajících dnes pod Strančice. Chalupa ale byla v dezolátním stavu, což vedlo k jejím postupným opravám, ačkoli po finanční stránce nebyla situace Baštových jednoduchá. Josefovou pracovní náplní byla přeprava kamení cestářům na silnicích, avšak toužil po přestěhování se a podělkování v Praze¹³⁸.

V průběhu roku 1893¹³⁹ přišel na svět Václav Bašta, Josefův druhorozený syn v manželství se svou manželkou Marií. Václav se stal v budoucnu rotmistrem sloužícím u strážě Pražského hradu a roku 1927 přinesl všechromskému kronikáři zprávu z tisku, která pojednává o skonu jeho otce Josefa Bašty po nešťastné události v roce 1894¹⁴⁰.

Obrázek č. 6 – Synové zabitého Josefa Bašty na snímku z r. 1919. Vlevo prvorozený František Bašta, manžel Marie Baštové, rozené Hubínkové. Vpravo druhorozený syn Václav Bašta. Foto: Archiv rodiny Skopalových

¹³⁸ Příloha č. 1 - Opis výpovědi Marie Baštové (rozené Hubínkové) z audiokazety (r. 1991)

¹³⁹ Státní oblastní archiv v Praze. Sběrka katolických matrik, kostel sv. Václava, signatura NUS O5. *Matriční kniha oddaných, 1921 – 1928*, Nusle, s. 33. Dostupné též z: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=49FED1B3E5834039A6196F4F33805692&scan=37#scan37> [cit. 2022-05-22].

¹⁴⁰ Kronika obce Všechnomy, Vzrušující událost ve Všechnomech roku 1894. Rok zápisu: 1927.

5. Smrt Josefa Bašty (incident ve Strančicích – Všechromech)

Majiteli tehdejšího panství Kamenice – Velké Popovice byli roku 1894 baroni Ringhofferové. I tato, velice aktivní rodina po ekonomické stránce, měla své nepřátele.

5.1. Všechromské události v dobovém tisku

Příkladem může být, dle zmínky ranního vydání časopisu „Hlas národa“ z roku 1894 – ilustrovaný Kurýr, kriminální případ ze dne 24. září 1894. Ringhofferové tehdy totiž obdrželi anonymní výhrůžný dopis, v němž byla údajně výzva k uhrazení částky 50 000 zlatých pod kámen, který vybrali pachatelé coby místo předání a pozdějšího vyzvednutí dané sumy. Pokud by Ringhofferovi, významní nejen pro Strančice, stejně jako jejich okolí, odmítli, existovala hrozba vyhození panských stavení Ringhofferů dynamitem do vzduchu.

Dle „Kurýra“ se do případu brzy zapojila policie, která na místo, pachateli určeno coby místo předání, vyslala své dva pražské detektivy. Těmi byli pánové Dítě a Zahradníček. Tito detektivové se však, poměrně nešťastným nedopatřením, dostali kvůli případu anonymní výhrůžky Ringhofferům do nepříjemné situace. Muži zákona totiž byli konfrontováni rolníky, kteří se vraceli domů z práce na poli. Tito rolníci nabyli dojmu, že by tajemní muži mohli být takzvaní „Žižkováci“, což byl ve Strančicích tehdejší výraz pro zloděje. Aby se podařilo zabránit nebezpečí ze strany domnělých „Žižkováků“, upozornili rolníci několik občanů vesnice a vydali se vstříc detektivům Dítětovi a Zahradníčkovi. Následně proběhla blíže nespécifická, přesto poměrně vyostřená, výměna slov, načež detektivové údajně sáhli po revolveru. Tento incident měl za následek úmrtí Josefa Bašty – rolníka, který podlehl svým zraněním.

Obrázek č. 7 – Ilustrace na titulní straně časopisu Ilustrovaný Kurýr ze dne 30. září 1894. Zdroj: Archiv rodiny Skopalových

Ve druhé polovině 19. století bylo zvykem, že pro redakce tehdejších časopisů pracovali i kreslíři. Případ nešťastné události mezi rolníky a pražskými detektivy znázornil pro časopis „Kurýr“, patřící pod časopis „Hlas Národa“, kresbou. Ta se dostala na titulní stranu „Kurýra“.

Popis situace v časopisu „Kurýr“, číslem 271, může vykreslit nálady tehdejšího večera 24. září 1894. Informace k tomuto incidentu lze však vyčíst i z jiných pramenů, které však případ znázorňují rozdílně oproti novinovému článku ve zmíněném „Kurýrovi“¹⁴¹.

Jiný tisk, který vyšel o den dříve, popsal tragickou událost detailněji, dokonce je tak možné zjistit, že detektivy Dítěte a Zahradníčka oslovil s dotazem směřujícím k důvodu jejich působení ve Všechromech jistý rolník Šťastný. Zde se popis událostí shoduje s předchozím pramenem, podle nějž došlo k nedorozumění, kdy obyvatelé Všechrom považovali detektivy, dorazivší z Prahy, za eventuální hrozbu. Tisk ze dne 29. září též uvádí, že ještě před rolníkem Šťastným, který se zdržel přepřaháním koní a dokončováním svých pracovních povinností, dva neznámé muže konfrontoval pan Komárek s tímtež dotazem. Detektiv, podle tisku příjmením Dítě, se na otázku rolníka Františka Šťastného: „Prosím vás, lidé, co jste zač?“ odhodlal k použití revolveru, kterým vystřelil pět ran. Ačkoli původně detektiv Dítě mířil zbraní na Františka Šťastného, tomu se podařilo uskočit, díky čemuž si zachránil život. Výstřely však směřovaly do skupiny dalších všechromských, kterým způsobily zranění, avšak pouze lehká. Jinak tomu bylo u Josefa Bašty, který byl zasažen ranou z revolveru do břicha, což je fakt, na kterém se nejen tiskové prameny shodují¹⁴².

Již samotný dopis, dle zápisu ve všechromské kronice z roku 1927¹⁴³, který byl odeslán rodině Ringhofferů, měl jiné zadání, než které bylo uvedeno v tisku Hlasu národa. V něm se totiž hovořilo o částce 50.000 zlatých, kterou anonymní pachatelé chtěli od barona Ringhoffera získat. V dopise, který byl v kronice ocitován, se však hovoří o částce 12.360 zlatých. Rovněž lze zjistit, že zatímco ve zmíněných novinách „Kurýr“ patřících pod „Hlas národa“, číslo 271, bylo psáno o vyhození panských stavení do vzduchu pomocí dynamitu, v samotném ocitovaném dopisu je možno nalézt informace o výhrůžce smrti baronu Ringhofferovi i jeho milým. Mluví se tu však i o likvidaci dvorů barona Ringhoffera, které „zničí oheň“.

Peníze měly být, dle dopisu, uloženy u kříže ve Všechromech. Konkrétně bylo stanovené také datum a čas předání. Ringhofferové tak museli peníze vydat 26. září 1894 ve večerních hodinách. Pokud by nebyly peníze uloženy na místě do půlnoci, hrozilo

---

¹⁴¹ Krvavá srážka pražských detektivů s rolníky u Strančic. *Ilustrovaný kurýr – ranní vydání časopisu „Hlas Národa“*. Příloha k číslu 271 (30. září 1894). Rok vydání 1894, Praha.

¹⁴² Národní knihovna ČR, signatura: 54 A 522. Krvavá srážka detektivů s rolníky ve Všechromech. *Národní politika – odpolední vydání*. Rok vydání 1894, ročník 12, číslo 269, datum vydání 29. 9. 1894. ISSN 1802-5110. Dostupné též z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:cade2f50-c98e-11dc-beb1-000d606f5dc6?page=uuid:5e514cc0-c81f-11dc-8aa3-000d606f5dc6> [cit. 2022-05-22].

¹⁴³ Kronika obce Všechromy, *Vzrušující událost ve Všechromech roku 1894*. Rok zápisu: 1927.

by nebezpečí, že se baron Ringhoffer nedožije ani svátku sv. Václava, který je zapsán v kalendáři na den 28. září.

Pisatel psal jménem celé skupiny, která byla dle jeho slov plně připravena k vykonání pomsty na baronovi Ringhofferovi, a to i v případě, že by byl pisatel či jiný člen skupiny odhalen. Výhružný dopis se následně dostal k ředitelství policie. Ta určila dva ze svých detektivů, konkrétně již zmíněného detektiva Zahradníčka a Dítěte, aby se vydali udané místo hlídat. To však bylo v přímém rozporu s tím, co požadovala skupina vyděračů v dopise. Důrazně v něm upozornili, že jestli nechá baron Ringhoffer danou lokaci zabezpečit a řekne o dopisu dalším osobám, skupina si pro finanční obnos nepřijde. Lze však očekávat, že by v takovém případě hrozilo větší nebezpečí baronu Ringhofferovi a jeho rodině¹⁴⁴.

S postupujícím vyšetřováním se v případě objevovaly nové skutečnosti a detailnější zjištění. Událost, kterou byl nešťastný střet rolníků s detektivy Dítětem a Zahradníčkem, byla zároveň atraktivní i pro tehdejší novináře, kteří se snažili událost co nejvěrněji popsat svým čtenářům. Právě v tisku se objevovaly nové informace o důvodu tohoto nevyžádaného setkání, samotném průběhu incidentu, ale rovněž i o následcích střelby z revolveru, kterou měl na svědomí pražský detektiv Václav Dítě. Zatímco je známa informace, že tato palba zasáhla nejvýznamněji rolníka Josefa Baštu, objevila se rovněž informace, že došlo nejen k neúmyslnému zabití rolníka Bašty, nýbrž i k dalším vážným zraněním, která se dotkla dalších několika osob, které v tento okamžik byly na místě střetu¹⁴⁵. Jak však následně dobový tisk uvádí na pravou míru, všichni zranění, kromě Josefa Bašty, který svému zranění podlehl, byli již v následujících dnech opět schopni běžného fungování¹⁴⁶ a jejich zranění byla tak jen lehké povahy.

Do rukou redaktorů tehdejšího tisku se však dostaly i informace o soudní pitvě zastřeleného Josefa Bašty. Je tak známo, že pitva probíhala v prostorách chudé sednice. Výsledkem tohoto posmrtného zkoumání tělesných ostatků bylo zjištění, že rolník Josef Bašta zemřel z důvodu vzniklého zánětu podbřišnice. Rovněž bylo zjištěno, že kulka, kterou ze svého revolveru vypálil pražský detektiv Dítě, zasáhla rolníka Baštu mezi žebra, konkrétně 11. a 12. Toto soudní ohledání mrtvoly Josefa Bašty, které bylo natolik důležité pro vyšetřování

---

¹⁴⁴ Kronika obce Všechnomy, *Vzrušující událost ve Všechnomech roku 1894*. Rok zápisu: 1927.

¹⁴⁵ Národní knihovna ČR, signatura: 54 A 522. Krvavá srážka rolníků s detektivy. *Národní politika*. Rok vydání 1894, ročník 12, číslo 268, datum vydání 28. 9. 1894. ISSN 1802-5110

¹⁴⁶ Národní knihovna ČR, signatura: 54 A 522. Krvavá srážka detektivů s rolníky ve Všechnomech. *Národní politika – odpolední vydání*. Rok vydání 1894, ročník 12, číslo 269, datum vydání 29. 9. 1894. ISSN 1802-5110. Dostupné též z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:cade2f50-c98e-11dc-beb1-000d606f5dc6?page=uuid:5e514cc0-c81f-11dc-8aa3-000d606f5dc6> [cit. 2022-06-05].

nešťastného incidentu ve Všechnomech, měl pod svým dozorem soudní adjunkt Novák z nedalekých Říčán¹⁴⁷.

Denní tisk s názvem *Národní politika* informoval o událostech, které se odehrály 24. září 1894, hned ve třech svých vydáních, jež byla publikována ve dnech 28., 29., a 30. září 1894. Poslední zmíněné číslo se snaží shrnout veškeré dosavadní dění a zjištění a též uvést na pravou míru některá ze svých předchozích, nepřesných, tvrzení. Některé nejasnosti vznikly samotnými výpověďmi aktérů. Odlišně je tak například prezentováno, kolik výstřelů během potyčky ve skutečnosti padlo, a kdo byli jednotliví střelci. Též se v rámci jednotlivých vydání liší tvrzení, zda byli místní obyvatelé, kteří se obávali, že neznámí muži jsou „Žižkováci“, ozbrojeni a případně jakými zbraněmi.

Tisk ze dne 28. září 1894 též uvádí, že všem zraněným byli ihned na místo přivoláni lékaři ze Strančic a z Říčán, aby jim poskytli potřebné ošetření. Avšak u rolníka Josefa Bašty bylo shledáno, že spíše než lékaře, bude vhodné povolat duchovního, jelikož jeho zranění nejsou slučitelná se životem¹⁴⁸. Jak ale vyplývá z knihy zemřelých fary v Jažlovicích, dnem úmrtí Josefa Bašty bylo až 27. září 1894¹⁴⁹.

5.2. Události roku 1894 skrze svědectví snachy Josefa Bašty

Zda Josef Bašta zemřel na následky zranění ihned na místě, tak není zcela patrné. Jasnou odpověď nedává ani audiozáznam vyprávění snachy Josefa Bašty, Marie Baštové, rozené Hubínkové. Ta ve svém vyprávění o tchánovi, kterého nemohla nikdy poznat, zmiňuje, že jeden vážně zraněný zemřel na místě ihned po přestřelce, zatímco druhého vážně zraněného odvezli do nemocnice, kde na následky zemřel až v následujících dnech. Marie Baštová tak zároveň naznačuje i jiný počet smrtelně zraněných osob.

Marie Baštová ve svých pamětech též líčí okolnosti daného incidentu. Její verze událostí se však kromě počtu zastřelených odlišuje ještě v dalším ohledu. Z jejího vyprávění totiž vyplývá, že cizinci se nenacházeli na území Všechnom z důvodu vydírání baronské rodiny, nýbrž z důvodu hlídání nové trati. Při stavbě vlečky, která měla vést ze Strančic do pivovaru rodiny Ringhofferů ve Velkých Popovicích, bylo totiž nutné zabírat sedlákům části jejich

---

¹⁴⁷ Národní knihovna ČR, signatura: 54 A 522. Krvavá srážka detektivů s rolníky ve Všechnomech. *Národní politika*. Rok vydání 1894, ročník 12, číslo 270, datum vydání 30. 9. 1894. ISSN 1802-5110

¹⁴⁸ Národní knihovna ČR, signatura: 54 A 522. Krvavá srážka rolníků s detektivy. *Národní politika*. Rok vydání 1894, ročník 12, číslo 268, datum vydání 28. 9. 1894. ISSN 1802-5110

¹⁴⁹ Státní oblastní archiv v Praze. Jažlovice (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Knihy zemřelých fary Jažlovické 1868 – 1930*, s. 64. Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/6117/65> [cit. 2022-06-05].

polností. To se majitelům polí nezamlouvalo, a tak, když Ringhofferové pozvali inženýry, kteří měli novou trať vytyčit, sedláci následně kolíky, určující směr trati, z polí odstraňovali. Aby k těmto činům opakovaně nedocházelo, nechala prý rodina Ringhofferů daná místa hlídat. Oni neznámí tak měli být nikoliv detektivové, střežící místo předání požadovaného obnosu na základě výhrušného dopisu, ale hlídači, dohlížející, aby nebyl narušen proces vyměření železniční vlečky¹⁵⁰.

O inženýrech se nicméně zmiňuje i dobový tisk. Podle detailního líčení rozhovorů, které měly v průběhu celého incidentu proběhnout, totiž jednoho z neznámých cizinců představil jistý pan Bouček, který byl potomkem zaměstnance u Ringhofferů, jako „inženýra“. Ten s Boučkovým tvrzením souhlasil a potvrdil, že je skutečně inženýrem¹⁵¹.

5.3. Strančice a jejich zapojení do případu

Pravá identita obou mužů, které rolníci ve všechromských polích překvapili, nakonec vyšla najevo až v samotných Strančicích. Vzhledem k tomu, že právě ve Strančicích se nacházela železniční trať a jednalo se o sousední obec, do které vedla silnice, zamířili oba detektivové právě sem. Jak informuje *Národní politika* ve svém vydání ze dne 29. září, detektiv Václav Dítě spěšně ze Strančic odcestoval. Ve Strančicích nejen, že vyšlo najevo, že se jedná o pražské detektivy, ale též to, že prvním, kdo použil střelné zbraně, a tak zranil ne malé množství všechromských obyvatel, byl právě detektiv Dítě. Z důvodu obav, co by rozezlení obyvatelé mohli po tomto zjištění spáchat, bylo rozhodnuto, že detektiv Václav Dítě musí co nejrychleji opustit Strančice. Nejdřívější vlak však nemířil do Prahy, ale na opačnou stranu trati, tedy do Benešova u Prahy. Tam musel detektiv Václav Dítě vyčkat zpátečního spojení do Prahy, které ovšem opět vedlo přes zmíněné Strančice¹⁵². Po svém návratu do Prahy bez prodlení informoval policii o incidentu, který se Všechromech udál¹⁵³.

Kolega Václava Dítěte, detektiv Zahradníček, se oproti tomu ve Strančicích zdržel. Jak uvádí *Národní politika* ve svém vydání číslo 268, detektiv Zahradníček se ubytoval

---

¹⁵⁰ Příloha č. 1 - Opis výpovědi Marie Baštové (rozené Hubínkové) z audiokazety (r. 1991)

¹⁵¹ Národní knihovna ČR, signatura: 54 A 522. Krvavá srážka detektivů s rolníky ve Všechromech. *Národní politika – odpolední vydání*. Rok vydání 1894, ročník 12, číslo 269, datum vydání 29. 9. 1894. ISSN 1802-5110. Dostupné též z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:cade2f50-c98e-11dc-beb1-000d606f5dc6?page=uuid:5e514cc0-c81f-11dc-8aa3-000d606f5dc6> [cit. 2022-06-06].

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Národní knihovna ČR, signatura: 54 A 522. Krvavá srážka detektivů s rolníky ve Všechromech. *Národní politika*. Rok vydání 1894, ročník 12, číslo 270, datum vydání 30. 9. 1894. ISSN 1802-5110

v místním hostinci, kde dokonce přenocoval. Mezitím už byli na cestě do Všechrom další pražští strážníci v čele s panem Oličem, který vykonával post vrchního komisaře, s cílem důkladně celý incident prošetřit. Se stejným úkolem dorazil na místo v ranních hodinách i soudní vyšetřovatel, již zmíněný pan Novák z Říčan¹⁵⁴, který později vedl i pitvu zemřelého Josefa Bašty¹⁵⁵.

5.4. Zaopatření pozůstalých baronskou rodinou Ringhofferových

Vydání listu *Národní politika* ze dne 30. září též v krátkosti hovoří o pozůstalé Marii Baštové, vdově po zastřeleném Josefu Baštovi. Jak tisk informuje, svatba manželů Baštových proběhla tři roky před nešťastným incidentem, přičemž v následujícím roce od uzavření sňatku si pořídili nemovitost právě ve Všechromech, byť přináležející pozemky byly pořízeny na dluh. *Národní politika* též zmiňuje, že po zesnulém Josefu Baštovi zůstaly dvě nezletilé děti¹⁵⁶.

Jak však zmiňuje snacha Josefa Bašty, Marie Baštová, rozená Hubínková, ve svém vyprávění, vdova nezůstala zcela nezaopatřená. Baronská rodina Ringhofferů měla po smrti Josefa Bašty zaopatřit nejen ji, ale i její dva syny. Těm měli Ringhofferové vložit finance na knížku a dle vyprávění se mělo nejspíše dostat finanční pomoci i samotné vdově. S ohledem na to, že vdova zůstala na celé hospodářství sama s dvěma malými dětmi, a tudíž nebyla schopna zastat veškeré povinnosti, přidělili jí Ringhofferové též pomocníka, jistého pana Rejnu. Ten s rodinou Baštových podle vyprávění zůstal poměrně dlouhou dobu, nejspíše až do doby, když už synové Josefa Bašty navštěvovali školu a jejich matka se podruhé vdala¹⁵⁷.

Vdova Marie Baštová se podruhé vdala až v roce 1905, konkrétně 8. srpna v Jažlovicích ve zdejším farním chrámu svatého Václava, tedy více jak deset let po smrti svého předchozího manžela Josefa Bašty. Jejím druhým manželem se stal František Javůrek ze Všestar¹⁵⁸. Ten pak později vykonával profesi starosty Všechrom, jak vyplývá přímo z všechromské

---

¹⁵⁴ Národní knihovna ČR, signatura: 54 A 522. Krvavá srážka rolníků s detektivy. *Národní politika*. Rok vydání 1894, ročník 12, číslo 268, datum vydání 28. 9. 1894. ISSN 1802-5110

¹⁵⁵ Národní knihovna ČR, signatura: 54 A 522. Krvavá srážka detektivů s rolníky ve Všechromech. *Národní politika*. Rok vydání 1894, ročník 12, číslo 270, datum vydání 30. 9. 1894. ISSN 1802-5110

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Příloha č. 1 - Opis výpovědi Marie Baštové (rozené Hubínkové) z audiokazety (r. 1991).

¹⁵⁸ Státní oblastní archiv v Praze. Jažlovice (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Knihy oddaných fary Jažlovické 1868 – 1920*, str. 100. Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/6116/102> [cit. 2022-06-06].

kroniky¹⁵⁹. Marie Baštová přežila svého prvního manžela nakonec o bezmála padesát let. Zemřela 2. února 1944 ve večerních hodinách ve Všechnomech.

Skutečnost, že se Ringhofferové rozhodli podpořit vdovu po Josefu Baštovi se nemusí zdát až tak překvapující vzhledem k sociální a zdravotní politice baronské rodiny. Z vyprávění snachy Josefa Bašty, Marie Baštové, rozené Hubínkové, lze navíc odvodit, že se baronská rodina cítila povinna pozůstalým pomoci, neboť incident, který se ve Všechnomech odehrál, souvisel s jejich činností a pobytem ve zdejší kraji¹⁶⁰.

Rodině Ringhofferů leželo blaho místních obyvatel a zaměstnanců jejich podniků na srdci. To dokládá množství institucí, fondů, spolků a pokladen, které ve 2. polovině 19. století nechali Ringhofferové zřídit k podpoře těch, kteří pro ně pracovali. Tématu sociálního a zdravotního zajištění jejich pracovních sil se Ringhofferové důkladně věnovali od počátku 50. let 19. století. Tehdejší zákon totiž ukládal povinnost vytvořit nemocenskou pokladnu¹⁶¹. V následujících letech pak zřídili další instituce soustředící se na podporu zaměstnanců, včetně založení penzijního spolku. Synové Františka II. Ringhoffera pokračovali v jeho stopách a nadále rozšiřovali systém péče o zaměstnance Ringhofferských podniků. V 90. letech 19. století byl pak celý komplex péče doplněn o fond důchodový a pozůstalostní.¹⁶² Zaměstnancům, kteří pracovali pro podniky rodiny Ringhofferů, se tak dostávalo podpory například v případech nemoci, úrazu, či dokonce úmrtí zaměstnance, kdy podpora cílila směrem k pozůstalým. Zaměstnancům byl též k dispozici podnikový lékař¹⁶³.

Ačkoliv založení některých z výše zmíněných institucí ukládaly tehdejší zákony, jiné vznikly čistě z osobních pohnutek a na základě silného sociálního citění Ringhofferů. Příkladem může být dělnická pokladna, kterou v 70. letech 19. století založil František II. Ringhoffer ve formátu, který by se dal nazvat nadací. Do této pokladny však nepřispíval jen její zakladatel, nýbrž i samotní dělníci, a to formou dobrovolných vkladů.¹⁶⁴ Zajímavým, leč podstatným, detailem fungování tohoto fondu bylo i určení, že pokud by došlo k ukončení činnosti podniku F. Ringhoffer, veškeré vložené finance poputují všem těm zaměstnancům, kteří si je podle stanovených pravidel mohli nárokovat¹⁶⁵.

---

¹⁵⁹ Kronika obce Všechnomy, *Vzrušující událost ve Všechnomech roku 1894*. Rok zápisu: 1927.

¹⁶⁰ Příloha č. 1 - Opis výpovědi Marie Baštové (rozené Hubínkové) z audiokazety (r. 1991).

¹⁶¹ HLAVÁČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 302. ISBN: 978-80-7286-324-2.

¹⁶² Tamtéž, str. 303.

¹⁶³ Tamtéž, str. 304.

¹⁶⁴ Tamtéž, str. 308.

¹⁶⁵ Tamtéž, str. 309.

Obdobnému účelu, tedy zajištění penze jednotlivým zaměstnancům, sloužil i penzijní spolek, který byl založen pokračovateli rodu Ringhofferů na konci 70. let 19. století¹⁶⁶.

---

¹⁶⁶ HLAVÁČKA, Milan, Pavel BEK. *Ringhofferové – Rodina a podnikání*. 1. vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2019, s. 310. ISBN: 978-80-7286-324-2.

ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma „Vliv industrializace druhé poloviny 19. století na obec Strančice (Praha – východ)“ měla za cíl shrnout informace o samotném období 19. století, které již bylo podrobena mnoha odborným bádáním, rovněž ale představit železniční coby jeden z nejvýznamnějších projevů industrializace v českých zemích. Pojmy „19. století“ a „industrializace“ zde byly klíčové pro bádání po nových poznatcích dějin obce Strančice, která leží nedaleko Prahy. Právě tato obec byla důležitou pro baronskou rodinu Ringhofferů, která patří mezi nejvýznamnější podnikatele 19. století na českém území. Právě tato rodina se nakonec stala jedním z několika aktérů okolo případu zabití jednoho z obyvatel Všechrom, které dodnes spadají pod Strančice – Josefa Bašty.

Na samém začátku této bakalářské práce byl zdůrazněn význam železnice, která byla novinkou pro způsob přepravy surovin či zboží, ale rovněž i pro přesun obyvatel. Ačkoli lokomotivy byly využívány z důvodu usnadnění cesty za zaměstnáním, napomohly i k efektivnějšímu cestování volnočasového charakteru. Rozvoj sítě železnic byl rychlý a českým zemím přinesl i změny ve zdejší krajině, jelikož ji bylo potřeba přizpůsobit potřebám železnic v podobě stavby nových mostů, tunelů či nádraží.

Následným úkolem bylo zaměřit se na obec Strančice, která je pomyslným středobodem tohoto bádání. Jedná se o obec, která byla železničními trendy výrazně ovlivněna, a mohla tak využívat určitých výhod, které přinášelo zapojení se do železniční sítě. Kapitola však byla především zaměřena na samotnou historii obce, která zachycuje chod událostí do konce 19. století, do nějž spadá i téma bakalářské práce. Vyzdvihuje tak nejen význam železniční tratě a pojítka v podobě podnikatelské rodiny Ringhofferů, první jízdu po nové trati dne 5. července 1871, nýbrž i první podnikatele, kteří život ve Strančicích obohatili svou pracovitostí. Krom pivovarnictví či řeznictví je zde zmíněno i jméno Jáchyma Kolbena, který byl nejen jednou z významnějších osob dějin obce Strančice, ale rovněž i otcem budoucího slavného rodáka, Emila Kolbena.

Mnohokrát byla v této bakalářské práci zmíněna spojitost Strančic a industrializace s podnikatelskou rodinou Ringhofferů. Právě tomuto významnému rodu byla věnována pozornost v následném bádání, přičemž důraz byl kladen na rozvoj podnikání Ringhofferů v oblasti mědikovectví, které bylo v rodině mezigeneračně předáváno.

Právě mědikovectví bylo nejen pomyslnou červenou nití v podnikání Ringhofferů, která se vinula jejich rodem už od 60. let 18. století, ale též důvodem, který přivedl rod Ringhofferů do kraje směrem na jihovýchod od Prahy. Ve zdejší obci Kamenice se totiž baronská rodina v čele s Františkem II. Ringhofferem nastalo usadila, a nejen z podnikatelských důvodů, ale i díky vřelému vztahu, který František k tomuto místu choval. Tato náklonnost spolu s podnikatelskými vizemi Františka II. Ringhoffera vedla k tomu, že v 70. letech 19. století svůj vliv ve zdejší oblasti rozšířil nákupem dalších velkostatků a nemovitostí, o které se v následujících letech vzorně staral a dbal o jejich rozvoj. Láska ke Kamenici a okolí nakonec vyústila v to, že František II. Ringhoffer se stal prvním z celého rodu, kdo byl pohřben mimo Prahu, a to právě v Kamenici, kde po jeho smrti vznikla rodinná hrobka, do které byly následně pohřbíváni či do ní byli přesunuti další členové baronské rodiny.

Jednou z nejvýznamnějších stop, kterou baronská rodina v této oblasti zanechala, byl bezesporu velkopopovický pivovar, který založil právě František II. Ringhoffer, a v jehož rozvoji následně pokračovali jeho tři synové. Sám František se slavnostního otevření pivovaru v roce 1874 ovšem nedočkal, neboť zemřel rok před tímto milníkem.

Sami Ringhofferové hráli klíčovou roli i v rozvoji a postupné industrializaci obce Strančice, která sice nepatřila mezi jejich velkostatky, nicméně pro jejich podnikání byla tato obec velice významnou. Při jednáních o tom, kudy bude vedena výstavba plánované dráhy císaře Františka Josefa I., totiž vliv barona Ringhoffera zapříčinil, že trať se obloukem stočila do Strančic, byť původně měla vést odlišnou trasou. Právě Strančice byly totiž strategicky položeny nejbližší Kamenici a Velkým Popovicím, pro které baron Ringhoffer potřeboval zajistit vhodné a moderní dopravní spojení. K této trati pak následně jeho synové ještě připojili železniční vlečku, která spojovala Strančice právě s pivovarem ve Velkých Popovicích, kterému tak zajistili nejen lepší a rychlejší zásobení, ale i efektivní odbyť uvařeného piva. Zároveň financovali i další infrastrukturu, která s jejich činností v obci Strančice souvisela. Jednalo se tak například o stavbu místní nové nádražní budovy či zbudování silnice vedoucí k železniční trati.

O tom, jak významné bylo rozhodnutí a vliv barona Ringhoffera na rozvoj Strančic, svědčí i to, jak neblaze dopadly nedaleké Mnichovice. Ty měly být při původním vyměření trati významným bodem trasy. Potřeby barona Františka však mířily jiným směrem, a tak se stalo, že Mnichovicemi sice stále trať vedla, ale nádraží bylo zřízeno ve Strančicích. Mnichovice tak o toto privilegium přišly, a to na poměrně dlouhou dobu. I přes hlasité protesty místní správy

se podařilo zřídit v Mnichovicích alespoň zastávku až v roce 1888, tedy celých 17 let poté, co se po dráze císaře Františka Josefa I. prohnala první testovací vlaková souprava¹⁶⁷.

Existence železnice však nepřinášela jen pozitiva. Zvláště pak budování železniční vlečky ze Strančic do Velkých Popovic se neobešlo bez problémů a jeho nedílnou součástí je i incident, který se odehrál roku 1894 ve Všechnomech, dnes spadajících pod Strančice. Jedněmi z hlavních aktérů tohoto případu se stali právě Ringhofferové a rolník Josef Bašta, který při zmíněném incidentu přišel o život. Právě osoba Josefa Bašty je hlavním propojujícím prvkem mezi industrializací představovanou rozvojem železnice a působením rodu Ringhofferů ve Velkých Popovicích a jejich okolí včetně obce Strančice. Právě proto je tomuto rolníkovi a jeho životu věnováno pozornost v samostatné kapitole této bakalářské práce.

Josef Bašta se narodil v zimě roku 1868 v Dobřejovicích a již v brzkém věku se stal sirotkem. Jeho poručníkem se stal jeho dědeček, kovář z Herinku, a tak se malý Josef stěhoval. Právě v této obci získal později nejen pracovní zkušenosti, ale poznal zde i svou budoucí ženu, se kterou se následně přestěhoval do Všechnom, kde žili i se svými dvěma syny. Jejich rodinný život však neměl dlouhého trvání. Josef Bašta se totiž ve svých pouhých 27 letech stal součástí incidentu, který ukončil jeho život.

Závěr této práce se tak stal pomyslným detektivním zkoumáním, které podkrývá jednotlivé detaily onoho incidentu, který se odehrál v osudný večer 24. září roku 1894. Na podzim tohoto roku totiž baronská rodina Ringhofferů obdržela výhružný dopis, který stanovil, že nechce-li rodina utrpět ztráty na životech a majetku, má uložit jistou finanční sumu, jejíž hodnota se napříč informačními zdroji liší, u silnice ve Všechnomech. To nejen, že Ringhofferové neučinili, ale navíc nechali i místo střežit, což bylo v přímém rozporu s pokyny, které udávali vyděrači. Strážníci byli však mylně místními obyvateli považováni za zloděje, protože se jednalo o cizí osoby, které se skrývali v poli, a tak vzbudili značné podezření. Místní muži tak vytvořili skupinu, která se vydala obec před cizinci bránit. Jedním z těchto mužů byl i Josef Bašta. Při tomto střetu došlo i ke střelbě, jejímž následkem bylo několik zraněných osob, přičemž zranění Josefa Bašty nebylo slučitelné se životem. Průběh tohoto případu však nebyl šířen dále pouze dobovým tiskem, ale též orálním předáváním, které se dědí v rodině potomků Josefa Bašty dodnes. Incident tak zůstal zachován na stránkách dobových novin, ale též na audiovizuálním záznamu, který zachycuje vyprávění

---

¹⁶⁷ Národní archiv České republiky. *Pamětní kniha staničního úřadu – Staniční úřad Mnichovice*, str. 3. Fond: Sběrka staničních kronik, Mnichovice. Inv. č. 729 ka 35. Založeno 1945.

snachy Josefa Bašty, Marie Baštové, rozené Hubínkové. Ta díky manželství se synem Josefa Bašty získala informace k popisu událostí toho osudného dne ve Všechnomech. Na rozdíl od verze, kterou publikoval dobový tisk, je tak vnesen do této bakalářské práce nový pohled na důvod přítomnosti detektivů Dítěte a Zahradníčka ve Všechnomech. Ti totiž podle její verze měli střežit vyměření železniční vlečky před místními rolníky, kterým byly zabírány polnosti a oni na protest mařili přípravné práce.

Ať už byl důvod přítomnosti detektivů jakýkoliv, výsledek jejich střetu s rolníky bránícími svou obec v podobě smrti Josefa Bašty, byl tragický. Obdobně to vnímali nejspíše i Ringhofferové, kteří se rozhodli pozůstalé vdově a jejím potomkům pomoci jak finančně, tak i se zvládnutím péče o hospodářství. Tento krok ze strany rodiny Ringhofferů by byl pochopitelný, jelikož členové tohoto rodu prokazovali silné sociální cítění se zaměstnanci jejich podniků a nad rámec povinností, které vyplývaly ze zákona, dbali o jejich blaho v podobě různých fondů a nadací.

Tato bakalářská práce tak získala určitou přidanou hodnotu právě tím, že nebyla zaměřena pouze na obecnou charakteristiku 2. poloviny 19. století společně s jedním z největších znaků této doby – procesem industrializace – v oblasti Strančic a jejich okolí. Lokalizované zkoumání tohoto trendu nabývá nové úrovně především díky zapojení osobního prvku v podobě příběhu rolníka Josefa Bašty.

POUŽITÉ ZDROJE

Monografie

HLAVAČKA, Milan a kol. *České země v 19. století II.* 1.vydání Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2014. ISBN 978-80-7286-218-4.

BOROVÍČKA, Michael, Jiří KAŠE, Jan P. KUČERA a Pavel BĚLINA. *Velké dějiny zemí koruny české: svazek XII.a 1860 – 1890.* 1. vydání Praha a Litomyšl: Paseka, 2012. ISBN 978-80-7432-181-8.

KRŠŇÁKOVÁ, Eva. *Velkopopovická legenda: 200. výročí narození zakladatele pivovaru barona Františka Ringhoffera.* Velké Popovice: Plzeňský Prazdroj, a.s., 2017. ISBN 978-80-270-53-74-2.

VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *600 let obce Strančice.* 1. vydání Praha: MAROLI, 2004. ISBN 80-86453-17-0.

Závěrečné VŠ práce

ČELIKOVSKÝ, Kamil. *Počátky pivovarnictví ve Velkých Popovicích.* Praha, 2016. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.

Archivní dokumenty

Státní oblastní archiv Praha-venkov se sídlem v Dobřichovicích. Místní národní výbor Strančice. *Pamětní kniha obce Stránčic / Kronika obce Strančice.* Datace od 1936 do 1945. Retrospektivní popis událostí od nejstarší historie obce.

Národní archiv České republiky. *Pamětní kniha dopravního staničního úřadu – Železniční stanice Strančice.* Fond: Sběrka staničních kronik, Strančice. Inv. č. 1095 ka 50. Založeno 1945.

Národní archiv České republiky. *Pamětní kniha staničního úřadu – Staniční úřad Mnichovice.* Fond: Sběrka staničních kronik, Mnichovice. Inv. č. 729 ka 35. Založeno 1945.

Státní oblastní archiv v Praze. Čestlice (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha narozených 1844 - 1858.* Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/4848/241> [cit. 2022-06-09].

Státní oblastní archiv v Praze. Čestlice (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha zemřelých 1833 - 1907.* Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/4860/116> [cit. 2022-06-09].

Státní oblastní archiv v Praze. Popovičky (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha narozených 1843 - 1854.* Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/12127/53> [cit. 2022-06-09].

Státní oblastní archiv v Praze. Čestlice (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha narozených 1858 - 1878.* Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/4856/132> [cit. 2022-05-22].

Státní oblastní archiv v Praze. Popovičky (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha zemřelých 1840 - 1888.* Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/12132/39> [cit. 2022-06-09].

Státní oblastní archiv v Praze. Popovičky (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha narozených 1855 - 1873.* Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/12131/154> [cit. 2022-06-09].

Státní oblastní archiv v Praze. Popovičky (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha narozených 1889 - 1921.* Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/10160/44> [cit. 2022-05-22].

Státní oblastní archiv v Praze. Sběrka katolických matrik, kostel sv. Václava, signatura NUS O5. *Matriční kniha oddaných, 1921 - 1928,* Nusle, s. 33. Dostupné též z: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=49FED1B3E5834039A6196F4F33805692&scan=37#scan37> [cit. 2022-05-22].

Státní oblastní archiv v Praze. Jažlovice (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Kniha zemřelých fary Jažlovické 1868 - 1930.* Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/6117/65> [cit. 2022-06-05].

Státní oblastní archiv v Praze. Jažlovice (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. Kniha oddaných fary Jažlovické 1868 – 1920. Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/6116/102> [cit. 2022-06-06].

Státní oblastní archiv v Praze. Popovičky (Římskokatolická církev), okres Praha – východ. *Matriční kniha oddaných 1873 – 1913*. Dostupné též z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/10159/106> [cit. 2022-06-10].

Periodika a novinové články

Krvavá srážka pražských detektivů s rolníky u Strančic. *Ilustrovaný kurýr – ranní vydání časopisu „Hlas Národa“*. Příloha k číslu 271 (30. září 1894). Rok vydání 1894, Praha.

Národní knihovna ČR, signatura: 54 A 522. Krvavá srážka rolníků s detektivy. *Národní politika*. Rok vydání 1894, ročník 12, číslo 268, datum vydání 28. 9. 1894. ISSN 1802-5110

Národní knihovna ČR, signatura: 54 A 522. Krvavá srážka detektivů s rolníky ve Všechromech. *Národní politika – odpolední vydání*. Rok vydání 1894, ročník 12, číslo 269, datum vydání 29. 9. 1894. ISSN 1802-5110. Dostupné též z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:cade2f50-c98e-11dc-beb1-000d606f5dc6?page=uuid:5e514cc0-c81f-11dc-8aa3-000d606f5dc6> [cit. 2022-05-22].

Národní knihovna ČR, signatura: 54 A 522. Krvavá srážka detektivů s rolníky ve Všechromech. *Národní politika*. Rok vydání 1894, ročník 12, číslo 270, datum vydání 30. 9. 1894. ISSN 1802-5110

Online zdroje

OBEC STRANČICE. *Historie Strančic - Školy ve Strančicích a ve Všechromech* [online]. ©2015 [cit. 2022-05-18]. Dostupné z: <https://www.strancice.cz/historie/ds-5539/p1=8295>

Jiné zdroje

Opis výpovědi Marie Baštové (rozené Hubínkové) z audiokazety (r. 1991)

Opis knihy oddaných Josef Bašta a Marie Čelikovská

Kronika obce Všechromy, Vzrušující událost ve Všechromech roku 1894. Rok zápisu: 1927.

Soukromý archiv rodiny Skopalových.

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obrázek č. 1 – Železnice vedoucí skrze obec Strančice, pohled od nádražní budovy, současný stav (2022). Foto: Aleš Otava, archiv autora 27
- Obrázek č. 2 – Nádražní budova ve stanici Strančice zbudovaná r. 1886, současný stav (2022). Foto: Aleš Otava, archiv autora 28
- Obrázek č. 3 – Železniční vlečka ze Strančic do Velkých Popovic, vybudovaná r. 1903, současný stav (2022). Foto: Aleš Otava, archiv autora 30
- Obrázek č. 4 – Marie Baštová, rozená Hubínková, autorka vyprávění. Foto: Archiv rodiny Skopalových.....32
- Obrázek č. 5 – Marie Baštová, rozená Čelikovská, vdova po Josefu Baštovi. Foto: Archiv rodiny Skopalových.....33
- Obrázek č. 6 – Synové zabitého Josefa Bašty na snímku z r. 1919. Vlevo prvorozený František Bašta, manžel Marie Baštové, rozené Hubínkové. Vpravo druhorozený syn Václav Bašta. Foto: Archiv rodiny Skopalových 34
- Obrázek č. 7 – Ilustrace na titulní straně časopisu Ilustrovaný Kurýr ze dne 30. září 1894. Zdroj: Archiv rodiny Skopalových 35

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Opis výpovědi Marie Baštové (rozené Hubínkové) z audiokazety (rok pořízení záznamu: 1991)	53
--	----

Příloha č. 1 - Opis výpovědi Marie Baštové (rozené Hubínkové) z audiokazety (r. 1991)

„Ten Bašta, to byl velkej sedlák v Dobřejovicích a on měl jednoho kluka, a ten kluk se... byl to takovej vožrala. On se oženil a já nevím, jestli měl Zahálkovou nebo tadytu bláznivou Halici, která chodila... to byl nějakej... poručníkem nad tím klukem. A ten kluk, Tonda Bašta, se oženil. Potom ona umřela... možná nejdřív umřel on, a pak snad ona. Tátův otec a ještě byla holka... No a tenhle Halík, jak je prostě v Oticích, ten byl kovářem v Herinku. Ten byl poručníkem nad tím Josefem a jeho sestrou. Tak se dostal do Herinka, do toho statku, a tu holku si vzali Halíkovi k sobě. No a že to nemůžou udržet, ten statek v Dobřejovicích, tak to prodali. No a zkrátka ty peníze rozdělili mezi ty děti, ty dvě... holka potom umřela taky, tak zůstal on a zdědil po ní ty další peníze, a tam dělal kočího v tom statku v Herinku. Matka sloužila v Praze, no a přišla domů a pak se poznali. Vždyť ho maminka naše oujezdská s ním chodila do školy. Ona byla z Osnice a chodili do Popoviček do školy, tak se znali. Ona ho znala dobře. Tak si jí potom vzal... no musel si jí vzít, protože čekali tátu. Ted'ka co s nima. Tak že jim budou shánět chalupu. Tak jim sháněli chalupu, pak to chytili v těch Oticích. No jo, ten byl vychcanej ten kovář ten Halík, ten co vopatroval, ono se mu to tam strašně líbilo, tak místo pro ně si to koupil pro sebe a oni zase neměli nic. A ted' po tom, co se jim nachomejtlo to v těch Všechromech, jenže tam byla dřevěná stodola. To bylo takový brabeniště starý a byla tam ještě stará vejminkářka. To víš, tak se do toho dali, on dělal taky... vozil na silnicích šutry, víš, cestářům. Museli se zmáhat, ted' už měli jednoho kluka, na cestě druhýho – strejdu. Taky začínali blbě, matka moc velkej tahoun do práce nebyla. A tak to tam drbali a von chtěl vůbec odsad' pryč, že půjde jezdit do Prahy, že bude v Praze podělkovat. To víš, pole tolik neměli, to koupil později děda.

Ted' se stalo tohleto, to zas říkal náš tatínek. Dělalí... Ringhoffer tam dělal potahy, a všechno, co máme, tady ty baráky, tak to přímo pamatuju, tady stála taková obrovská stodola, kůlna, víš, zamčená s vratama. A to sem jezdili koňáci z Popovic a z těch dvorů, když přišlo na vagóně uhlí, tak to dávali sem do tý kůlny. No a tak Ringhoffer si to nějak vymohl, že tu bude mít přípojku... železniční přípojku ze Strančic do Popovic. Jenže oni si sem pozvali inženýry a oni prej to vypichovali, kady to všechno půjde a zabírali taky za jedno sedlákům pole. Sedláci si to nechtěli dát líbit, a tak že když oni to vykolíkovali, tak jim to hnedle zaházeli. Když to udělali párkrát, tak tam dali hlídače. A ten Šťastnej, ten byl starostou, ten starej, takže... on byl takovej...no vždycky mi říkal slečno... byl takovej otevřenej. Jeli večer

s mandelama z pole, nebo s čím, a teď chlap ležel ve strouze. On na něj spustil, co na něj dělá, aby řekl, co chce. A on se mu neozval. Tak znovu a viděl, že má u sebe nějakou zbraň. Letěl do vsi a zbaňkoval všechny sedláky, že tam leží chlap ve škarpě, že chce asi vypálit Všechromy, a aby šli na něj. Tak se sebrali houfem a šli na něj, a teď na něj spustili, co tam dělá a co chce. On místo odpovědi vystřelil, jednoho zastřelil a tohohle postřelil a utek. Pak se zjistilo, že to byl od Ringhofferů, že tam hlídal. Potom ho odvezli do nemocnice, ten jeden umřel na místě, protože ho vzal do srdce, a toho druhýho odvezli do nemocnice, protože ho vzal taky nějak pod srdcem. Ještě nějaký den byl živ a pak umřel. To víš, a pak matka zůstala sama a to víš, Ringhofferáci se o ní postarali. Na ty kluky složili peníze na knížku, každému a jí potom pomáhali taky. Snad i nějaké peníze jí dali, dali jí tam taky protože bylo ve žních a ona sama nemohla všechno vyřídit, nebyla k tomu, děti malý... tak jí tam dali tohohle... Rejna se jmenoval. Tak jí tam dali tohohle kluka mladýho, aby jí tam šel hospodařit. Musel tam být dlouho, už kluci chodili do školy, když si brala Javůrka. To už bylo šest let. Pomáhali jí no. Ona by dostávala i víc, ale ten šťastnej, ten to nějak vystarostoval, že to byla lumpárna taky.“